

Sprawozdanie z działalności urzędów górniczych w roku 2020

Wyższy Urząd Górniczy

Wyższy Urząd Górniczy

Sprawozdanie z działalności
urzędów górniczych
w roku 2020

Wyższy Urząd Górniczy

ul. Poniatowskiego 31

40-055 Katowice

tel.: 32 736 17 00

faks: 32 251 48 84

e-mail: wug@wug.gov.pl

www.wug.gov.pl

www.wug.bip.info.pl

© Copyright by Wyższy Urząd Górniczy, Katowice 2021

Spis treści

Przedmowa Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego	5
Mapy właściwości miejscowych okręgowych urzędów górniczych w Polsce	7
I. Podstawa prawna działalności i zadania urzędów górniczych	8
II. Zakres podmiotowy nadzoru i kontroli	10
1. Realizacja celów i zadań operacyjnych urzędów górniczych w roku 2020	11
1.1. Działania podjęte w związku z zagrożeniem epidemią COVID-19	11
2. Działalność podstawowa urzędów górniczych	12
2.1. Zatwierdzanie planów ruchu zakładów górniczych	12
2.2. Dopuszczanie i kontrola wyrobów stosowanych w zakładach górniczych	13
2.3. Wydawanie pozwoleń i zezwoleń	14
2.4. Badanie prawidłowości rozwiązań stosowanych w górnictwie lub przewidzianych do stosowania przez przedsiębiorców	16
2.5. Gospodarka złożem, zagospodarowanie przestrzenne i ochrona środowiska	17
2.6. Stwierdzanie i uznawanie kwalifikacji oraz nadawanie uprawnień	21
2.6.1. Stwierdzanie kwalifikacji	21
2.6.2. Nadawanie uprawnień	22
2.6.3. Uznawanie kwalifikacji nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej	22
2.7. Gromadzenie, archiwizacja oraz udostępnianie dokumentacji mierniczo-geologicznej zlikwidowanych zakładów górniczych	23
2.7.1. Przejmowanie dokumentacji mierniczo-geologicznej zlikwidowanych zakładów górniczych	23
2.7.2. Udostępnianie dokumentacji mierniczo-geologicznej	25
2.7.3. Inwentaryzacja zlikwidowanych wyrobisk górniczych	26
2.8. Działalność kontrolna urzędów górniczych i badania powypadkowe	26
2.8.1. Działalność kontrolna okręgowych urzędów górniczych i Specjalistycznego Urzędu Górniczego	26

2.8.2. Działalność kontrolna Wyższego Urzędu Górniczego	27
2.8.3. Badania powypadkowe	28
2.9. Stwierdzone nieprawidłowości i zatrzymane roboty	29
2.10. Działalność represyjna	30
2.11. Działalność komisji powołanych przez Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego	33
2.12. Nadzór nad szkoleniami w górnictwie	35
2.13. Inspirowanie i wspomaganie badań naukowych w górnictwie	35
2.14. Stosowanie przez nadzór górniczy przyrządów pomiarowych	37
2.15. Działalność związana z ustalaniem opłaty podwyższonej w związku z prowadzeniem nielegalnej eksploatacji	37
3. Działalność kontrolna Wyższego Urzędu Górniczego w jednostkach podległych oraz kontrola wewnętrzna	39
3.1. Działalność kontrolna Wyższego Urzędu Górniczego w jednostkach podległych	39
3.2. Kontrola wewnętrzna w Wyższym Urzędzie Górniczym	39
4. Rozpatrywanie skarg, wniosków, petycji oraz interwencji i listów	40
4.1. Skargi, wnioski, petycje oraz interwencje i listy rozpatrywane przez Wyższy Urząd Górniczy	40
4.2. Skargi, wnioski, petycje oraz interwencje i listy rozpatrywane przez okręgowe urzędy górnicze i Specjalistyczny Urząd Górniczy	40
5. Reprezentowanie Skarbu Państwa w sprawach z tytułu szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego	41
6. Działalność legislacyjna	41
7. Współpraca z instytucjami publicznymi i przedsiębiorstwami	42
8. Współpraca z zagranicą	43
9. Działalność informacyjna i wydawnicza	44
10. Zatrudnienie w urzędach górniczych	45
11. Realizacja budżetu Wyższego Urzędu Górniczego	45
11.1. Budżet w układzie zadaniowym	46

Przedmowa Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego

Szanowni Państwo

Sprawozdanie z działalności urzędów górniczych w roku 2020 jest dokumentem szczególnym, bo też i wydarzenia minionego roku były szczególne. Wszystko za sprawą pojawienia się epidemii koronawirusa, nieoszczędzającej żadnego kontynentu, kraju czy miasta. Z racji SARS-CoV-2, z którym w Polsce zmagamy się od marca 2020 roku, inaczej wygląda dzisiaj zarówno nasze życie osobiste, jak i zawodowe.

W tych trudnych czasach warto zatem przypomnieć, że zawsze, także w tak niestandardowych okolicznościach, do jakich należy czas pandemii, bezpieczeństwo pracy załóg górniczych, a co za tym idzie – zdrowie i życie górników, to priorytety działalności urzędów nadzoru górniczego. Dlatego też należy jak najczęściej powtarzać, że wszystkie decyzje i wytyczne Ministerstwa Zdrowia oraz – przede wszystkim – służb sanitarnych dotyczące pandemii należy traktować z należytą powagą. Mamy świadomość, że stojąc na straży przestrzegania w kopalniach ustalonych procedur przykładamy się do ochrony zdrowia nie tylko górników, ale także całego społeczeństwa oraz – co równie ważne – ograniczania skali rozprzestrzeniania się w Polsce koronawirusa SARS-CoV-2.

Pamiętamy, że jeszcze wiosną 2020 roku śląskie kopalnie były ogniskami COVID-19, a cały Śląsk przodował w ogólnopolskich statystykach pod względem liczby osób zakażonych koronawirusem. Jednak działania podjęte wiosną przez przedsiębiorców górniczych z inicjatywy organów nadzoru górniczego pozwoliły wygasić ogniska zakażeń i stłumić ich rozwój w kopalniach podziemnych. Nikt – ani przedsiębiorcy, ani Wyższy Urząd Górniczy wraz z jednostkami podległymi – nie lekceważy wciąż istniejącego zagrożenia. Dlatego w ramach prowadzonej działalności kontrolnej monitorujemy i sprawdzamy wprowadzane w przedsiębiorstwach górniczych działania antycovidowe oraz przestrzeganie obowiązujących zaleceń w tym zakresie. Od kwietnia do końca 2020 roku przeprowadzono ponad 1200 takich kontroli.

Działania podjęte przez organy nadzoru górniczego na polu zwalczania pandemii wpisały się w główny cel, jakim jest sprawowanie nadzoru i kontroli nad ruchem zakładów górniczych, oraz zadania, wśród których bezpieczeństwo i higiena pracy należą do najważniejszych. Zdajemy sobie sprawę, że zależy ono od wielu różnych przyczyn, także naturalnych, technicznych i organizacyjnych.

W roku 2020 nadzorowaliśmy blisko 7500 zakładów górniczych i ponad 4000 podmiotów mających w zakresie swojej działalności czynności powierzone im w ruchu zakładów górniczych. Nadzorem i kontrolą objęte były również jednostki organizacyjne trudniące się szkoleniem osób zatrudnionych w górnictwie oraz podmioty zawodowo trudniące się ratownictwem górniczym.

W swojej pracy współdziałaliśmy z licznymi instytucjami rządowymi, samorządowymi i ośrodkami naukowymi. Prezes WUG, jako organ uczestniczący w rządowym procesie legislacyjnym, współpracował m.in. z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów, Rządowym Centrum Legislacji, Ministerstwem Cyfryzacji, Nauką i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym oraz Międzyresortowym Zespołem do spraw reformy systemów oceny zgodności i nadzoru rynku, powołanym przez Prezesa Rady Ministrów. W roku 2020, na podstawie informacji uzyskiwanych od przedsiębiorców za pośrednictwem okręgowych urzędów górniczych, opracowano i przekazano do Głównego Urzędu Statystycznego objęte „Programem badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2019” dane dotyczące rekultywacji i zagospodarowania terenów przekształconych działalnością górnictwa w 2019 r. Utrzymywano też stałe kontakty z Ministerstwem Klimatu i Środowiska. Organy nadzoru górniczego kontynuowały także współpracę z Państwową Inspekcją Pracy, Urzędem Dozoru Technicznego, Polskim Komitetem Normalizacyjnym, Centralnym Instytutem Ochrony Pracy – Państwowym Instytutem Badawczym oraz Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. W ramach współpracy z ZUS-em wykonane zostało m.in. opracowanie pt. Vademecum – ochrona słuchu w górnictwie.

W marcu 2020 roku zakończono projekt „Życie z górnictwem” (MineLife), którego partnerami byli: Saksoński Wyższy Urząd Górniczy, Wyższy Urząd Górniczy wraz z Okręgowym Urzędem Górniczym we Wrocławiu i Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego. Głównym celem transgranicznego projektu była intensyfikacja instytucjonalnej i partnerskiej współpracy pomiędzy instytucjami górnictwa, jak również współpracy pomiędzy tymi instytucjami i obywatelami na terenie pogranicza dolnośląsko-saksońskiego, realizowana m.in. przez: wizyty studyjne, warsztaty branżowe oraz spotkania. Projekt „Życie z górnictwem” (MineLife) współfinansowany był przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014–2020.

Rok 2020 był trzecim, w którym realizowano „Strategię działania urzędów górniczych na lata 2018–2020”. Sformułowane w strategii cele dotyczyły, zasadniczo, podniesienia poziomu bezpieczeństwa w polskich kopalniach, a także zwiększenia sprawności działania nadzoru górniczego. Jednak w odróżnieniu do lat poprzednich nie zrealizowano zadań operacyjnych w zakładanym stopniu. Główną przyczyną nieosiągnięcia zakładanych wartości mierników celów operacyjnych w 2020 roku był rozwój pandemii COVID-19 i związane z tym ograniczenia w funkcjonowaniu urzędów górniczych oraz podmiotów podlegających nadzorowi górnictwu.

Niestety, zaistniała w tym roku sytuacja epidemiczna zmusiła nas również do szeregu ograniczeń na polu konferencyjnym, seminaryjnym i szkoleniowym. Wierzymy jednak, że to tylko czasowe zawieszenie tego typu wydarzeń, do których z pewnością powrócimy, jak tylko będzie to możliwe. Cały czas bowiem pamiętamy, że integracja i współpraca wszystkich środowisk związanych z przemysłem wydobywczym – przedsiębiorców i pracowników kopalń, organów administracji publicznej, związków zawodowych i ośrodków naukowo-badawczych, miała i ma realny wpływ na poprawę bezpieczeństwa w górnictwie.

Prezes Wyższego Urzędu Górniczego

Adam Mirek

Mapy właściwości miejscowych okręgowych urzędów górniczych w Polsce

Mapa właściwości miejscowych OUG w woj. opolskim i śląskim

I. Podstawa prawna działalności i zadania urzędów górniczych

Zadania nadzoru górniczego w roku 2020 były wykonywane przez Wyższy Urząd Górniczy (dalej: WUG) z siedzibą w Katowicach, Specjalistyczny Urząd Górniczy (dalej: SUG) z siedzibą w Katowicach, którego właściwość miejscowa obejmuje cały kraj, oraz 11 okręgowych urzędów górniczych (dalej: OUG), tzn.:

- OUG w Gdańsku;
- OUG w Gliwicach;
- OUG w Katowicach;
- OUG w Kielcach;
- OUG w Krakowie;
- OUG w Krośnie;
- OUG w Lublinie;
- OUG w Poznaniu;
- OUG w Rybniku;
- OUG w Warszawie;
- OUG we Wrocławiu.

Mapy właściwości miejscowych okręgowych urzędów górniczych zamieszczono na stronie 7.

Urzędy górnicze zapewniają realizację zadań organów nadzoru górniczego określonych przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2020 r. poz. 1064, z późn. zm.) oraz innymi przepisami.

Organy nadzoru górniczego sprawują nadzór i kontrolę nad ruchem zakładów górniczych, w szczególności w zakresie:

- bezpieczeństwa i higieny pracy;
- bezpieczeństwa pożarowego;
- ratownictwa górniczego;
- gospodarki złożami kopalin w procesie ich wydobywania;
- ochrony środowiska i gospodarki złożem, w tym według kryterium wykonywania przez przedsiębiorców obowiązków określonych w odrębnych przepisach lub na ich podstawie;
- zapobiegania szkodom;
- budowy i likwidacji zakładu górniczego, w tym rekultywacji gruntów po działalności górniczej.

Ponadto sprawują nadzór i kontrolę nad:

- podmiotami zawodowo trudniącymi się ratownictwem górniczym, w zakresie przestrzegania przez nie przepisów dotyczących ratownictwa górniczego;
- podmiotami wykonującymi w zakresie swej działalności zawodowej czynności powierzone im w ruchu zakładu górniczego;
- wykonywaniem robót geologicznych, o których mowa w art. 86 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (dalej: Pgg);
- szkoleniem osób wykonujących czynności w ruchu zakładu górniczego lub wykonujących roboty geologiczne, o których mowa w art. 86 Pgg;
- podmiotami prowadzącymi działalność określoną w art. 2 ust. 1 Pgg.

Prezes WUG jest centralnym organem administracji rządowej, działającym pod nadzorem ministra właściwego do spraw gospodarki złożami kopalin, właściwym w sprawach nadzoru górniczego, który w szczególności:

- jest organem wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego w stosunku do dyrektorów OUG oraz dyrektora SUG, a także sprawuje nadzór nad ich działalnością;
- jest organem pierwszej instancji w sprawach m.in.: nadawania uprawnień rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górniczego (art. 74 Pgg), dopuszczania wyrobu do stosowania w zakładach górniczych (art. 113 Pgg), stwierdzania kwalifikacji (art. 58 ust. 2 Pgg), nakazania usunięcia nieprawidłowości (art. 171 ust. 1 pkt 1 w zw. z ust. 2 Pgg), wstrzymania ruchu zakładu górniczego lub jego urządzeń (art. 171 ust. 1 pkt 2 w zw. z ust. 2 Pgg), wyrażania zgody na odstąpienie przez przedsiębiorcę od określonych wymagań przewidzianych w przepisach dotyczących prowadzenia ruchu zakładu górniczego (art. 120 ust. 3 Pgg);

- powołuje, w drodze zarządzenia, komisje do opiniowania stanu bezpieczeństwa powszechnego, związanego z ruchem zakładu górniczego, stanu bezpieczeństwa pracy w górnictwie oraz stanu rozpoznania i zwalczania zagrożeń w zakładach górniczych, a także może powoływać inne stałe lub doraźne kolegialne organy doradcze i opiniodawcze, określając ich nazwę, skład, zakres zadań, tryb pracy oraz sposób obsługi;
- gromadzi i archiwizuje dokumentację mierniczo-geologiczną zlikwidowanych zakładów górniczych oraz udostępnia ją, na zasadach i w sposób określony w przepisach o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie;
- jest wyspecjalizowanym organem kontroli wyrobów wprowadzonych do obrotu w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2019 r. poz. 155 oraz z 2020 r. poz. 1339), w odniesieniu do wyrobów przeznaczonych do stosowania w ruchu zakładu górniczego;
- jest organem nadzoru rynku w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku (Dz. U. z 2021 r. poz. 514) w odniesieniu do wyrobów przeznaczonych do stosowania w ruchu zakładu górniczego;
- jest organem nadzoru rynku w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o systemach homologacji typu UE i nadzoru rynku silników spalinowych przeznaczonych do maszyn mobilnych nieporuszających się po drogach (Dz. U. poz. 1339) w zakresie silników zamontowanych w maszynach mobilnych nieporuszających się po drogach stosowanych w ruchu zakładu górniczego;
- prowadzi działalność promocyjną i informacyjną w zakresie związanym z zadaniami organów nadzoru górniczego;
- inicjuje prace naukowo-badawcze oraz inicjuje i podejmuje przedsięwzięcia w zakresie poprawy bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia w górnictwie, wdrożenia postępu technicznego w dziedzinie górnictwa, racjonalnej gospodarki złożami kopalin oraz ograniczenia uciążliwości oddziaływania górnictwa na ludzi i środowisko;
- ustala kierunki i wytyczne działania urzędów górniczych, a także może wydawać dyrektorom OUG oraz dyrektorowi SUG polecenia dotyczące podjęcia określonych czynności oraz żądać od nich informacji będących w ich posiadaniu;
- dokonuje kompleksowego sprawdzenia i oceny stanu bezpieczeństwa powszechnego związanego z ruchem zakładu górniczego, stanu bezpieczeństwa pracy w górnictwie, stanu rozpoznania i zwalczania zagrożeń w zakładach górniczych, stanu ratownictwa górniczego oraz innych zagadnień związanych z prowadzeniem ruchu zakładów górniczych, a także przedkłada właściwym organom informacje, opinie i wnioski w tej dziedzinie;
- sporządza roczne sprawozdania z działalności urzędów górniczych;
- wykonuje zadania w zakresie bezpieczeństwa działalności polegającej na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej.

Prezes WUG wydaje decyzje m.in. w sprawach:

- nadania uprawnień rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górniczego;
- dopuszczenia niektórych wyrobów do stosowania w zakładach górniczych;
- zgody na odstąpienie przez przedsiębiorcę od wymagań przewidzianych w niektórych przepisach prawa geologicznego i górniczego;
- zakazu wykonywania niektórych czynności w ruchu zakładu górniczego albo zakładu;
- nałożenia kary pieniężnej, w szczególności na przedsiębiorcę albo kierownika ruchu zakładu górniczego.

Dyrektorzy właściwych urzędów górniczych, mocą decyzji, m.in.:

- zatwierdzają plany ruchu zakładów górniczych oraz zakładów;
- wydają pozwolenia na oddanie do ruchu w zakładzie górniczym: podstawowych obiektów, maszyn i urządzeń, obiektów podziemnego zakładu górniczego stanowiących ściany prowadzone w warunkach specjalnych oraz obiektów podziemnego zakładu górniczego stanowiących oddziały eksploatujące partie złóż rud miedzi w warunkach specjalnych, określonych w przepisach wydanych na podstawie Pgg;
- wydają pozwolenia na nabywanie, przechowywanie, używanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego lub wytwarzanie materiałów wybuchowych metodą *in situ*, dla przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie określonym w Pgg oraz przedsiębiorców wykonujących roboty strzałowe powierzone im w ruchu zakładu górniczego albo zakładu;
- wydają pozwolenia na przechowywanie lub używanie sprzętu strzałowego w ruchu zakładu górniczego;
- ustalają opłatę podwyższoną za działalność w zakresie poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalin oraz wydobywania kopalin ze złóż wykonywaną bez wymaganej koncesji oraz za działalność wykonywaną bez zatwierdzonego albo podlegającego zgłoszeniu projektu robót geologicznych, z wyjątkiem działalności wykonywanej w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej.

W celu zapewnienia wykwalifikowanej kadry dla prowadzenia ruchu zakładów górniczych oraz zakładów, organy nadzoru górniczego stwierdzają posiadanie kwalifikacji do wykonywania czynności niektórych osób kierownictwa i dozoru ruchu zakładów górniczych oraz zakładów, czynności mierniczych górniczych oraz geologów górniczych, czynności geofizyków górniczych w podziemnych zakładach górniczych, a także czynności niektórych osób kierownictwa w podmiotach zawodowo trudniących się ratownictwem górniczym.

II. Zakres podmiotowy nadzoru i kontroli

Według stanu na 31 grudnia 2020 r., nadzorem i kontrolą urzędów górniczych były objęte 7 494 zakłady górnicze, tj.:

- 37 podziemnych zakładów górniczych, w tym:
 - 21 kopalń wydobywających węgiel kamienny, prowadzących działalność w 30 ruchach,
 - 8 kopalń węgla kamiennego w likwidacji (w strukturach Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A.),
 - 1 kopalnia węgla kamiennego w budowie,
 - 3 kopalnie rud miedzi,
 - 1 kopalnia rud cynku i ołowiu,
 - 1 kopalnia soli,
 - 1 zakład górniczy wydobywający gips i anhydryt,
 - 1 zakład górniczy wydobywający solankę do celów leczniczych;
- 7 361 odkrywkowych zakładów górniczych, w tym:
 - 10 zakładów prowadzących działalność dotyczącą złóż kopalin objętych własnością górniczą (wśród nich 5 zakładów górniczych wydobywających węgiel brunatny, 3 zakłady wydobywające kruszywa z dna Morza Bałtyckiego i 2 kopalnie gipsu),
 - 7 351 zakładów prowadzących działalność dotyczącą złóż kopalin objętych prawem własności nieruchomości gruntowej;
- 96 otworowych zakładów górniczych, tj.:
 - 8 zakładów górniczych ropy naftowej i gazu ziemnego, w tym 2 zakłady górnicze wydobywające kopaliny na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej, 2 zakłady górnicze funkcjonujące jako Oddziały Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A., tj. Oddział w Sanoku i Oddział w Zielonej Górze (obejmujące łącznie 53 kopalnie ropy naftowej lub gazu ziemnego oraz 7 podziemnych magazynów gazu ziemnego, w tym 2 – funkcjonujące poza krajowym systemem gazowniczym, w strukturze Oddziału w Zielonej Górze – podziemne magazyny gazu ziemnego zaazotowanego), oraz 4 zakłady górnicze funkcjonujące w strukturach innych podmiotów,
 - 2 zakłady górnicze soli, w tym 1 w likwidacji (w zakładzie górniczym IKS „Solino” funkcjonują 2 kopalnie, tj. KSiPMRiP „Góra” oraz KS „Mogilno”),
 - 2 kopalnie siarki,
 - 78 zakładów górniczych wydobywających wody lecznicze, wody termalne lub solanki,
 - 3 zakłady górnicze eksploatujące metan z pokładów węgla,
 - 2 kawernowe podziemne magazyny gazu (KPMG Mogilno oraz KPMG Kosakowo w rozbudowie),
 - 1 podziemne składowisko odpadów w likwidacji („Otyń”).

Nadzorem i kontrolą było objętych również:

- 24 zakłady prowadzące działalność określoną w art. 2 ust. 1 Pgg (wśród nich m.in. Centralny Zakład Odwadniania Kopalń oraz 5 zakładów wykonujących drążenie tuneli z zastosowaniem techniki górniczej);
- 200 zakładów wykonujących roboty geologiczne, o których mowa w art. 86 Pgg.

Nadzorowano również ponad 4000 oddziałów podmiotów usługowych wykonujących w zakresie swej działalności zawodowej czynności powierzone im w ruchu zakładów górniczych, zatrudniających ogółem 54 937 pracowników (liczba oddziałów podmiotów usługowych ma charakter szacunkowy ze względu na powtarzalność realizowanych usług w ramach kilku zakładów). Nadzorem i kontrolą urzędów górniczych objęte były również jednostki organizacyjne trudniące się szkoleniem osób wykonujących czynności w ruchu zakładu górniczego albo zakładu oraz 3 podmioty zawodowo trudniące się ratownictwem górniczym.

We wszystkich nadzorowanych zakładach i podmiotach było zatrudnionych 179 730 pracowników, w tym 103 569 pracowników w kopalniach węgla kamiennego.

1. Realizacja celów i zadań operacyjnych urzędów górniczych w roku 2020

Nadzór górniczy w Polsce realizuje swoje zadania i kompetencje m.in. na podstawie kilkuletniego, całościowego planu działania – strategii. Rok 2020 był trzecim rokiem, w którym realizowano „Strategię działania urzędów górniczych na lata 2018–2020”. Sformułowane w strategii cele dotyczyły, zasadniczo, podniesienia poziomu bezpieczeństwa w polskich kopalniach, a także zwiększenia sprawności działania nadzoru górniczego. Były to:

1. Poprawa bezpieczeństwa pracy i ochrona zdrowia górników.
2. Ograniczenie liczby wypadków i niebezpiecznych zdarzeń w związku z wyrobami stosowanymi w górnictwie.
3. Optymalne zagospodarowanie złóż kopalin oraz ograniczenie uciążliwości oddziaływania górnictwa na ludzi i środowisko.
4. Stworzenie nowych ram działania urzędów górniczych w dziedzinie komunikacji społecznej.

Cele długoterminowe, sformułowane w strategii, zostały uszczegółowione w „Planie operacyjnym urzędów górniczych na rok 2020”. Do celów przyporządkowano mierniki wykonania, pozwalające na precyzyjne określenie, w jakim stopniu dany cel został osiągnięty.

„Plan operacyjny urzędów górniczych na rok 2020” był podstawą do sporządzenia rocznych planów pracy komórek organizacyjnych i samodzielnych wydziałów WUG oraz rocznych planów pracy OUG i SUG. W planach tych określono konkretne czynności do wykonania, tak aby zrealizować adekwatnie zadania operacyjne. Uwzględniono w nich również zadania własne komórek, wydziałów i urzędów, wykraczające poza plan operacyjny, mające charakter uzupełniający.

Roczne plany pracy komórek, wydziałów i urzędów umożliwiły m.in. przełożenie zadań wynikających z planu strategicznego i planu operacyjnego na konkretne zadania pracowników lub stanowisk funkcjonujących w ich strukturze.

W „Planie operacyjnym urzędów górniczych na rok 2020” przewidziano do realizacji 38 zadań operacyjnych w ramach 14 celów operacyjnych. Stopień realizacji celów operacyjnych i strategicznych w roku 2020 był mierzony przy pomocy 37 mierników.

W odróżnieniu od lat poprzednich, nie zrealizowano zadań operacyjnych w zakładanym stopniu. Główną przyczyną nieosiągnięcia zakładanych wartości mierników celów operacyjnych w 2020 r. było ujawnienie się ryzyka wywołanego epidemią COVID-19 i związane z tym ograniczenia w funkcjonowaniu urzędów górniczych oraz podmiotów podlegających nadzorowi górniczemu. Wobec ujawnienia się ryzyka *Brak możliwości wykonywania czynności inspekcyjno-technicznych z uwagi na zagrożenie epidemiczne* oraz *Brak możliwości zwołania posiedzenia zespołu porozumiewawczego z uwagi na zagrożenie epidemiczne* jedyną możliwą formą reakcji była akceptacja, co wpłynęło zasadniczo na możliwość osiągnięcia założonych celów. W efekcie większość mierników zadań dotyczących poprawy bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia górników oraz wszystkie mierniki zadań dotyczących ograniczenia liczby wypadków i niebezpiecznych zdarzeń w związku z wyrobami stosowanymi w górnictwie nie osiągnęły oczekiwanych wartości. Z uwagi na zagrożenie epidemiczne nie odbyły się posiedzenia zespołów porozumiewawczych (zadanie operacyjne w ramach celu *Stworzenie nowych ram działania urzędów górniczych w dziedzinie komunikacji społecznej*). Nie przeprowadzono także warsztatów dla pracowników urzędów górniczych z zakresu postępowania administracyjnego w związku z ustalaniem opłaty podwyższonej (zadanie operacyjne w ramach celu *Optymalne zagospodarowanie złóż kopalin oraz ograniczenie uciążliwości oddziaływania górnictwa na ludzi i środowisko*).

1.1. Działania podjęte w związku z zagrożeniem epidemią COVID-19

W związku z powszechnym zagrożeniem koronawirusem (SARS-CoV-2), Prezes WUG, w obszarze swoich kompetencji, podjął działania prewencyjne zmierzające do ograniczenia zachorowań wśród pracowników branży wydobywczej. W tym celu m.in. powołał Nadzwyczajny Zespół do spraw zagrożeń w podziemnych zakładach górniczych w związku z przeciwdziałaniem COVID-19 oraz wystosował do przedsiębiorców górniczych pisma, w których rekomendował zestaw działań minimalizujących zagrożenie epidemiczne.

W dniu 17 marca 2020 r. Zespół przedstawił szereg niezbędnych zaleceń, procedur i kierunków działania w związku z zagrożeniem epidemicznym w kraju. Główne zasady szeroko zakrojonej prewencji, mającej na celu zapewnienie maksymalnego poziomu bezpieczeństwa życia i zdrowia pracowników zakładów górniczych, sformułowano w 12 punktach kierowanych, zasadniczo, do kierowników ruchu podziemnych zakładów górniczych. Odnosiły się one głównie do obszarów higieniczno-sanitarnych oraz zagadnień bezpieczeństwa osób i ruchu zakładu górniczego wynikających z powszechnie znanych zagrożeń naturalnych i technicznych występujących

w podziemnych zakładach górniczych, a także szkoleń w górnictwie oraz ratownictwie górniczym. Opracowane przez Zespół wytyczne trafiły do przedsiębiorców branży górniczej.

Organy nadzoru górniczego na bieżąco, w ramach prowadzonej w zakładach górniczych działalności kontrolnej, monitorowały i sprawdzały wszystkie te działania oraz przestrzeganie obowiązujących zaleceń. Od kwietnia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. przeprowadzono w tym zakresie ponad 1200 kontroli, które obejmowały m.in.:

- sposoby realizacji procedur wprowadzonych w zakładach górniczych, w związku z zagrożeniem rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2;
- obowiązujące zasady związane z wchodzeniem i poruszaniem się po terenie zakładu górniczego pracowników własnych oraz pracowników firm zewnętrznych (m.in. w zakresie pomiaru temperatury przed wejściem na teren zakładu górniczego czy też obowiązku zasłaniania ust i nosa);
- dostęp pracowników do środków ochrony indywidualnej (maseczki ochronne, przyłbice, rękawice jednorazowe, środki dezynfekujące);
- skuteczność informowania pracowników o zagrożeniu i działaniach prewencyjnych – oznakowanie zakładu tablicami informacyjnymi w tym zakresie;
- obowiązujące zasady wyznaczenia pomieszczeń odosobnienia na wypadek stwierdzenia podwyższonej temperatury.

W oparciu o wyniki prac Nadzwyczajnego Zespołu do spraw zagrożeń w podziemnych zakładach górniczych w związku z przeciwdziałaniem COVID-19, podjęto także prace legislacyjne nad zmianą przepisów górniczych. Efektem tych prac były m.in. projekty rozporządzeń Ministra Aktywów Państwowych zmieniających, odpowiednio:

- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 kwietnia 2013 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu odkrywkowego zakładu górniczego (Dz. U. poz. 1008);
- rozporządzenie Ministra Energii z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu podziemnych zakładów górniczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1118 oraz z 2019 r. poz. 1880);
- rozporządzenie Ministra Energii z dnia 16 marca 2017 r. w sprawie ratownictwa górniczego (Dz. U. poz. 1052).

Wdrożono również, zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego, działania profilaktyczne, które miały na celu maksymalne zniwelowanie możliwości zakażenia i rozprzestrzeniania się COVID-19 w urzędach nadzoru górniczego.

2. Działalność podstawowa urzędów górniczych

2.1. Zatwierdzanie planów ruchu zakładów górniczych

Plany ruchu zakładów górniczych są sporządzane przez przedsiębiorcę, odrębnie dla każdego zakładu górniczego. Plany te, sporządzane, co do zasady, z uwzględnieniem warunków określonych w koncesji oraz w projekcie zagospodarowania złoża, m.in. określają szczegółowe przedsięwzięcia niezbędne w celu zapewnienia:

- wykonywania działalności objętej koncesją;
- bezpieczeństwa powszechnego;
- bezpieczeństwa pożarowego;
- bezpieczeństwa osób przebywających w zakładzie górniczym, w szczególności dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy;
- racjonalnej gospodarki złożem;
- ochrony elementów środowiska;
- ochrony obiektów budowlanych;
- zapobiegania szkodom i ich naprawy.

W 2020 r. dyrektorzy OUG wydali łącznie 1839 pozytywnych dla wnioskodawców decyzji dotyczących planów ruchu zakładów górniczych, w tym 982 decyzje w sprawie zatwierdzenia planów ruchu oraz 857 decyzji w sprawie zatwierdzenia dodatków do planów ruchu. Szczegółowe dane dotyczące liczby zatwierdzonych planów ruchu oraz dodatków do planów ruchu przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba planów ruchu i dodatków do planu ruchu zatwierdzonych w 2020 r.

Symbol urzędu	Liczba planów ruchu	Liczba dodatków do planów ruchu	Ogółem
OUG w Gdańsku	83	17	100
OUG w Gliwicach	58	116	174
OUG w Katowicach	77	98	175
OUG w Kielcach	105	59	164
OUG w Krakowie	179	78	257
OUG w Krośnie	61	103	164
OUG w Lublinie	66	52	118
OUG w Poznaniu	167	65	232
OUG w Rybniku	25	110	135
OUG w Warszawie	82	29	111
OUG we Wrocławiu	79	130	209
Razem	982	857	1839

2.2. Dopuszczanie i kontrola wyrobów stosowanych w zakładach górniczych

W zakresie swoich kompetencji Prezes WUG sprawuje nadzór i kontrolę nad wyrobami stosowanymi w zakładach górniczych.

Prezes WUG, w drodze decyzji administracyjnej, dopuszcza do stosowania w ruchu zakładu górniczego następujące wyroby:

- elementy górniczych wyciągów szybowych;
- głowice eksploatacyjne (wydobywcze) wraz z systemami sterowania, z wyłączeniem głowic podmorskich, stosowane w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi;
- maszyny i urządzenia transportu poziomego, tj. urządzenia transportu linowego, kolejki podwieszane, kolejki spągowe oraz ich podzespoły, a także wozy do przewozu osób i wozy specjalne oraz pojazdy z napędem spalinowym do przewozu osób;
- maszyny i urządzenia elektryczne oraz aparaturę łączeniową na napięciu powyżej 1 kV prądu przemiennego lub powyżej 1,5 kV prądu stałego;
- systemy łączności, bezpieczeństwa i alarmowania;
- zintegrowane systemy sterowania kompleksów wydobywczych i przodkowych;
- taśmy przENOŚnikowe;
- sprzęt strzałowy (w zakresie dotyczącym urządzeń do mechanicznego wytwarzania i ładowania materiałów wybuchowych oraz wozów i pojazdów do przewożenia lub przechowywania środków strzałowych).

Wykonując swoje ustawowe zadania, Prezes WUG wydał w 2020 r.:

- 133 decyzje o dopuszczeniu wyrobów przeznaczonych do stosowania w zakładach górniczych (125 w obszarze energomechanicznym oraz 8 w obszarze górniczym);
- 97 decyzji zmieniających warunki stosowania wyrobów, określone we wcześniejszych decyzjach o dopuszczeniu wyrobów (92 w obszarze energomechanicznym oraz 5 w obszarze górniczym);
- 27 decyzji umarzających postępowanie w sprawie dopuszczenia wyrobu do stosowania w zakładach górniczych wobec braku przedmiotowości wniosku albo wycofania wniosku przez wnioskodawcę;
- 31 postanowień zobowiązujących producentów do przeprowadzenia w ruchu zakładu górniczego prób wyrobów w celu potwierdzenia prawidłowości przyjętych rozwiązań konstrukcyjnych.

Ponadto uchylono 1 decyzję dopuszczającą wyrób przeznaczony do stosowania w zakładach górniczych.

W zakładach górniczych, oprócz wyrobów dopuszczonych do stosowania, stosuje się m.in. wyroby spełniające wymagania dotyczące oceny zgodności zawarte w dyrektywach lub rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady:

- dyrektywie 2006/42/WE z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie maszyn;
- dyrektywie 2014/28/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku i kontroli materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego;
- dyrektywie 2014/29/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku prostych zbiorników ciśnieniowych;
- dyrektywie 2014/30/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do kompatybilności elektromagnetycznej;
- dyrektywie 2014/32/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku przyrządów pomiarowych;
- dyrektywie 2014/34/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do urządzeń i systemów ochronnych przeznaczonych do użytku w atmosferze potencjalnie wybuchowej;
- dyrektywie 2014/35/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku sprzętu elektrycznego przewidzianego do stosowania w określonych granicach napięcia;
- dyrektywie 2014/68/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku urządzeń ciśnieniowych;
- rozporządzeniu 2016/425 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie środków ochrony indywidualnej;
- rozporządzeniu 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. w sprawie wymogów dotyczących wartości granicznych emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych oraz homologacji typu w odniesieniu do silników spalinowych wewnętrznego spalania przeznaczonych do maszyn mobilnych nieporuszających się po drogach.

Prezes WUG jest wyspecjalizowanym organem kontroli wyrobów oraz organem nadzoru rynku w rozumieniu przepisów dotyczących oceny zgodności i nadzoru rynku, w odniesieniu do wyrobów podlegających ocenie zgodności, wprowadzonych do obrotu i przeznaczonych do stosowania w ruchu zakładu górniczego.

W związku z powyższym WUG prowadzi:

- kontrole spełniania przez wyroby wymagań lub w zakresie stwarzania przez te wyroby zagrożeń;
- postępowania administracyjne w zakresie wprowadzonych do obrotu lub oddanych do użytku wyrobów niezgodnych z wymaganiami lub zgodnych z wymaganiami, a mimo to stwarzających zagrożenie w trakcie użytkowania zgodnego z przeznaczeniem.

W ramach nadzoru rynku w 2020 r. przeprowadzono ogółem 7 kontroli, w czasie których skontrolowano 37 wyrobów.

2.3. Wydawanie pozwoleń i zezwoleń

Materiały wybuchowe

W zakładach górniczych mogą być stosowane materiały wybuchowe przeznaczone do użytku cywilnego (środki strzałowe w rozumieniu Pgg) oraz sprzęt strzałowy, tj.: wyroby służące do bezpiecznego:

- przewożenia środków strzałowych;
- przenoszenia środków strzałowych;
- przechowywania środków strzałowych;
- sporządzania materiałów wybuchowych;
- wprowadzania materiałów wybuchowych;
- wprowadzania ładunków materiału wybuchowego;
- konstruowania obwodów strzałowych;
- sprawdzania obwodów strzałowych;
- odpalania ładunków materiałów wybuchowych;
- wykonywania więcej niż jednej czynności wymienionych powyżej.

W roku 2020 dyrektorzy OUG wydali łącznie 14 pozwoleń na nabywanie, przechowywanie, używanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego lub na wytwarzanie materiałów wybuchowych metodą *in situ* oraz 38 pozwoleń na przechowywanie i używanie sprzętu strzałowego.

Prezes WUG nadaje także numery identyfikacyjne materiałom wybuchowym przeznaczonym do użytku cywilnego (z wyłączeniem wyrobów pirotechnicznych oraz materiałów niebezpiecznych klasy 4.1) i wpisuje je do rejestru. W roku 2020 wydano 18 świadectw nadania takich numerów identyfikacyjnych. Aktualny rejestr materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego udostępniany jest na bieżąco w Biuletynie Informacji Publicznej WUG (dalej: BIP).

Oddanie do ruchu obiektów, maszyn i urządzeń zakładu górniczego oraz ścian i oddziałów

W roku 2020 dyrektor SUG wydał, w drodze decyzji, 70 pozwoleń na oddanie do ruchu podstawowych obiektów, maszyn i urządzeń podziemnego zakładu górniczego. Decyzje dotyczyły:

- 1 szybu wraz z wyposażeniem;
- 31 górniczych wyciągów szybowych;
- 5 stacji wentylatorów głównych;
- 3 central systemu ogólnozakładowej łączności telefonicznej;
- 5 dyspozytorni systemów dyspozytora ruchu;
- 3 stacji geofizyki górniczej;
- 2 magistralnych sieci telekomunikacyjnych;
- 20 urządzeń, instalacji i sieci elektroenergetycznych wysokiego i średniego napięcia, zasilających obiekty, maszyny i urządzenia objęte właściwością dyrektora SUG.

Natomiast dyrektorzy OUG wydali, w drodze decyzji, 23 pozwolenia na oddanie do ruchu w zakładzie górniczym podstawowych obiektów, maszyn, urządzeń oraz niektórych ścian i oddziałów. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Liczba pozwoleń na oddanie do ruchu wydanych w 2020 r.

Symbol urzędu	Wydane pozwolenia na oddanie do ruchu obiektów, maszyn i urządzeń	Wydane pozwolenia na oddanie do ruchu ścian prowadzonych w warunkach specjalnych oraz oddziałów eksploatujących partie złóż rud miedzi w warunkach specjalnych
OUG w Gdańsku	0	0
OUG w Gliwicach	5	0
OUG w Katowicach	2	1
OUG w Kielcach	0	0
OUG w Krakowie	4	0
OUG w Krośnie	4	0
OUG w Lublinie	0	0
OUG w Poznaniu	0	0
OUG w Rybniku	3	0
OUG w Warszawie	0	0
OUG we Wrocławiu	1	3
SUG	70	0

Zgody na odstępianie od wymagań przewidzianych w przepisach prawa

W szczególnych przypadkach uzasadnionych warunkami bezpieczeństwa lub gdy jest to niezbędne do wprowadzenia postępu technicznego, przeprowadzenia prac naukowo-badawczych lub doświadczalnych, Prezes WUG na wniosek przedsiębiorcy może, w drodze decyzji, wyrazić na czas oznaczony, nie dłuższy niż 5 lat, zgodę na odstępianie przez przedsiębiorcę od określonych wymagań przewidzianych w przepisach określających szczegółowe wymagania dotyczące prowadzenia ruchu poszczególnych rodzajów zakładów górniczych oraz szczegółowe wymagania dotyczące przechowywania i używania środków strzałowych i sprzętu strzałowego w ruchu zakładu górniczego – na podstawie art. 120 ust. 3 Pgg.

W 2020 r. Prezes WUG wydał:

- 54 decyzje w zakresie prowadzenia ruchu poszczególnych rodzajów zakładów górniczych, dotyczące w szczególności:
 - zagrożeń wentylacyjnych,
 - zagrożenia sejsmicznego i tąpnięciami,
 - zagrożenia wodnego,
 - prowadzenia prac spawalniczych w podziemnych wyrobiskach górniczych,
 - jazdy ludzi przenośnikami taśmowymi,
 - urządzeń i instalacji elektroenergetycznych i teletechnicznych,
 - górniczych wyciągów szybowych,
 - innych zagadnień organizacyjnych i technicznych w ruchu zakładu górniczego;
- 2 decyzje w zakresie przechowywania i używania środków strzałowych i sprzętu strzałowego w ruchu zakładów górniczych.

Pozwolenia budowlane

Górnictwo jest obecnie jedyną gałęzią gospodarki, dla której ustawowe zadania z zakresu administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego wykonują organy specjalistyczne. W odróżnieniu od organów powszechnych, które tworzą odrębne struktury w zakresie administracji architektoniczno-budowlanej oraz nadzoru budowlanego, działalność organów nadzoru górniczego w tej dziedzinie obejmuje równoległe obydwie obszary zagadnień. Skalę działalności urzędów górniczych w sferze budownictwa obrazuje przede wszystkim liczba nadzorowanych na terenie całego kraju obiektów budowlanych zakładu górniczego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. jest ich 10 933 (3 079 budynków i 7 854 budowle). Funkcjonują one w strukturach 632 zakładów górniczych.

Wykonując ustawowe zadania administracji architektoniczno-budowlanej, w 2020 r. organy nadzoru górniczego wydały łącznie 322 decyzje o pozwoleniu na wykonywanie robót budowlanych. Na tę liczbę składa się 211 decyzji, których przedmiotem były obiekty nowo wznoszone bądź przebudowa lub remont obiektów istniejących, oraz 111 decyzji zezwalających na rozbiórkę obiektów budowlanych zakładu górniczego. Ponadto zamiar dokonania przez inwestora istotnych odstępstw od zatwierdzonego wcześniej projektu budowlanego skutkowało wydaniem 16 decyzji o zmianie pozwolenia na budowę.

Urzędy górnicze prowadziły ponadto 427 postępowań w sprawach zgłoszeń robót budowlanych, z tego: 359 dokonanych na podstawie art. 30 ust. 1 (od 19 września 2020 r.: art. 29 ust. 1 i 3) oraz 68 – dotyczących rozbiórki obiektów – dokonanych na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, z późn. zm.). Po zakończeniu realizacji inwestycji (lub jej wyodrębnionej części) wydano 33 decyzje o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego. W ramach uprawnień nadzoru budowlanego, w 4 przypadkach wstrzymano roboty budowlane prowadzone z naruszeniem przepisów prawa.

2.4. Badanie prawidłowości rozwiązań stosowanych w górnictwie lub przewidzianych do stosowania przez przedsiębiorców

Na podstawie art. 172 ust. 1 Pgg, przy wykonywaniu nadzoru i kontroli, właściwy organ nadzoru górniczego może badać prawidłowość rozwiązań stosowanych lub przewidzianych przez przedsiębiorcę do stosowania. Właściwy organ nadzoru górniczego może, na podstawie art. 172 ust. 2 Pgg, w drodze decyzji, nakazać przedsiębiorcy sprawdzenie prawidłowości rozwiązań stosowanych lub przewidzianych do stosowania, a także wskazać sposób tego sprawdzenia.

Prawidłowość stosowanych rozwiązań technicznych sprawdzana była podczas kontroli prowadzonych w zakładach górniczych oraz w związku z badaniem przyczyn i okoliczności wypadków i awarii, a także niebezpiecznych zdarzeń zaistniałych w ruchu zakładów górniczych.

W roku 2020 organy nadzoru górniczego wydały 17 decyzji nakazujących przedsiębiorcom sprawdzenie prawidłowości stosowanych rozwiązań technicznych.

2.5. Gospodarka złożem, zagospodarowanie przestrzenne i ochrona środowiska

Opiniowanie projektów zagospodarowania złóż

Na mocy art. 26 ust. 3a oraz art. 107 ust. 2a Pgg, organy nadzoru górniczego opiniują projekty zagospodarowania złóż kopalin określonych w art. 10 ust. 1 Pgg, z wyłączeniem złóż węglowodorów, oraz dodatki do tych projektów. Opiniowaniu podlegają więc jedynie projekty dla złóż: węgla kamiennego, metanu występującego jako kopalina towarzysząca, węgla brunatnego, rud metali z wyjątkiem darniowych rud żelaza, metali w stanie rodzimym, rud pierwiastków promieniotwórczych, siarki rodzimej, soli kamiennej, soli potasowej, soli potasowo-magnezowej, gipsu i anhydrytu, kamieni szlachetnych, pierwiastków ziem rzadkich oraz gazów szlachetnych, bez względu na miejsce ich występowania. W powyższych sprawach organy nadzoru górniczego pełnią funkcję organu eksperckiego, wyrażającego stanowisko dla przedsiębiorcy jeszcze przed wszczęciem postępowań prowadzonych przez organy koncesyjne. W 2020 r. zaopiniowano ogółem 3 projekty zagospodarowania złoża i 31 dodatków do tych projektów.

Ochrona zasobów złóż kopalin

Podstawowym zadaniem organów nadzoru górniczego w odniesieniu do gospodarki złożami kopalin w procesie ich wydobywania jest bezpośredni nadzór i kontrola nad ruchem zakładów górniczych. W tym też zakresie, w procesie opiniowania projektów zagospodarowania złóż, zatwierdzania planów ruchu zakładów górniczych oraz podczas prowadzonych kontroli, urzędy górnicze egzekwowały:

- realizację wymagań w zakresie wykorzystania zasobów złóż kopalin, określonych w koncesjach oraz projektach zagospodarowania złóż;
- prawidłową i racjonalną gospodarkę złożami kopalin w procesie ich wydobywania oraz prawidłowe prowadzenie ewidencji zmian zasobów złóż w operatach ewidencyjnych;
- sporządzanie, aktualizację i uzupełnianie dokumentacji mierniczo-geologicznej;
- rozpoznawanie i dokumentowanie warunków geologicznych zalegania złóż;
- wymagania dotyczące prawidłowej geologicznej obsługi zakładów górniczych.

Ogółem, w zakresie mierniczo-geologicznym pracownicy urzędów górniczych wykonali 1459 dniówek roboczych kontrolnych, stwierdzając szereg nieprawidłowości, które skutkowały wydaniem decyzji, zaleceń oraz zastosowaniem środków represyjnych.

Uzgodnianie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, z późn. zm.), projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – w odniesieniu do zagospodarowania terenów górniczych – wymaga uzgodnienia z właściwym organem nadzoru górniczego. W 2020 r. dyrektorzy OUG uzgodnili 256 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Trzeba zauważyć, że w ogólnej liczbie uzgodnień stosunkowo niewielki udział miały uzgodnienia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów górniczych lub ich fragmentów, sporządzanych w trybie art. 104 ust. 2 Pgg. W 2020 r. organy nadzoru górniczego uzgodniły 8 takich planów. W prowadzonych w tych sprawach postępowaniach zwracano uwagę, aby projektowane rozwiązania planistyczne z jednej strony umożliwiały wykonywanie przez przedsiębiorców górniczych uprawnień wynikających z koncesji na wydobywanie kopaliny, a z drugiej zapewniały zachowanie warunków bezpieczeństwa ludzi i ochrony środowiska na terenach objętych wpływami eksploatacji.

Opiniowanie projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Z mocy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, dla obszaru w granicach administracyjnych gminy sporządza się obowiązkowo studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Choć studium nie jest aktem prawa miejscowego, to stanowi istotny element polityki urbanistycznej. Sporządzając studium, uwzględnia się m.in. zagrożenia dla bezpieczeństwa ludności i jej mienia oraz występowanie: obszarów zagrożeń geologicznych, udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych i terenów górniczych. W studium przedstawia się też obiekty lub obszary, dla których w złożach kopalin wyznacza się filar ochronny, oraz obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji. Organ nadzoru górniczego uczestniczą w procesie tworzenia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obejmujących tereny górnicze. W 2020 r. wydały 183 opinie odnoszące się do tych opracowań planistycznych.

Uzgardnianie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania na terenach górniczych

Celem uzgodnienia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu przez organy nadzoru górniczego jest określenie wpływów dokonanej i planowanej eksploatacji górniczej, które powinny być brane pod uwagę w fazie projektowania i realizacji inwestycji, dla zapewnienia bezpieczeństwa konstrukcji obiektu, a także minimalizowania uciążliwości podczas jego użytkowania. W 2020 r., w oparciu o przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, wydano 2 753 postanowienia uzgadniające zamierzenia budowlane na terenach górniczych (832 w sprawach lokalizacji inwestycji celu publicznego i 1921 dotyczących warunków zabudowy).

Dyrektorzy OUG zaopiniowali także 229 inwestycji realizowanych na terenach górniczych w trybie przepisów „specustaw”. Najwięcej, bo 186 opinii, wydano dla przedsięwzięć objętych ustawą z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1363). Opiniowano też inwestycje realizowane na podstawie:

- ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1043, z późn. zm.);
- ustawy z dnia 12 lutego 2009 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1380, z późn. zm.);
- ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu (Dz. U. z 2020 r. poz. 1866, z późn. zm.);
- ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 484);
- ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 428);
- ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących (Dz. U. z 2020 r. poz. 219 i 471).

Ponadto, na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 247) – głównie na wnioski inwestorów i projektantów – dyrektorzy OUG wydali 1691 informacji o warunkach górniczo-geologicznych dla zamierzeń inwestycyjnych na terenach górniczych.

W zakresie zagospodarowania terenów górniczych, na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2021 r. poz. 485) organy nadzoru górniczego zaopiniowały również 2 projekty gminnych programów rewitalizacji.

Opiniowanie projektów zadań proekologicznych w górnictwie

Na podstawie art. 411 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, z późn. zm.), Prezes WUG opiniuje wnioski o dofinansowanie ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zadań o charakterze proekologicznym z zakresu górnictwa. W związku z tym, w 2020 r. wydano opinie w odniesieniu do wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu górnictwa, złożonych m.in. przez następujące podmioty:

- Centralną Stację Ratownictwa Górniczego S.A.;
- Jastrzębską Spółkę Węglową S.A.;
- Kopalnię Soli „Wieliczka” S.A.;
- Kopalnię Soli „Bochnia” Sp. z o.o.;
- Spółkę Restrukturyzacji Kopalń S.A.;
- Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu;
- Gminę Jaworzno.

Opiniowanie kierunków rekultywacji terenów zdegradowanych działalnością górnictw

Obowiązek opiniowania przez organy nadzoru górniczego decyzji w sprawach rekultywacji gruntów po działalności górniczej wynika z art. 22 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1161 oraz z 2020 r. poz. 471). W postępowaniach dotyczących rekultywacji gruntów po działalności górniczej uczestniczą one w bardzo szerokim zakresie. W roku 2020 wydano ogółem 1045 postanowień w tych sprawach, w tym 472 postanowienia dotyczące uznania rekultywacji za zakończoną.

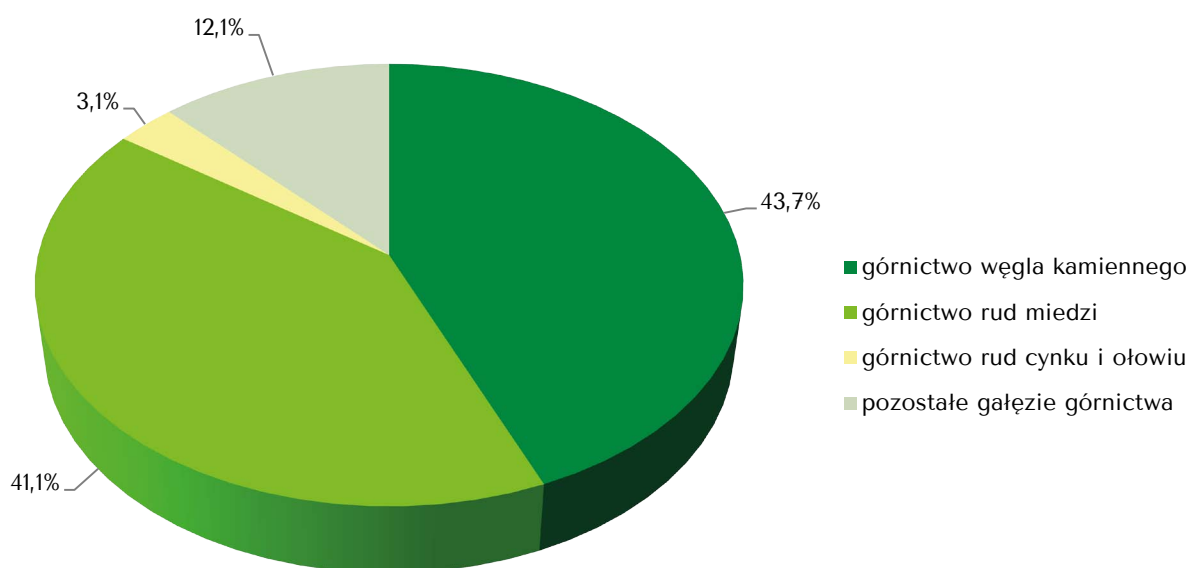
Opiniowanie programów gospodarowania odpadami wydobywczymi

Zgodnie z art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczymi (Dz. U. z 2020 r. poz. 2018), decyzje zatwierdzające programy gospodarowania odpadami wydobywczymi wydaje się po zasięgnięciu opinii właściwego dyrektora OUG. W roku 2020 organy nadzoru górniczego wydały 88 postanowień w sprawach dotyczących zatwierdzenia programu gospodarowania odpadami wydobywczymi.

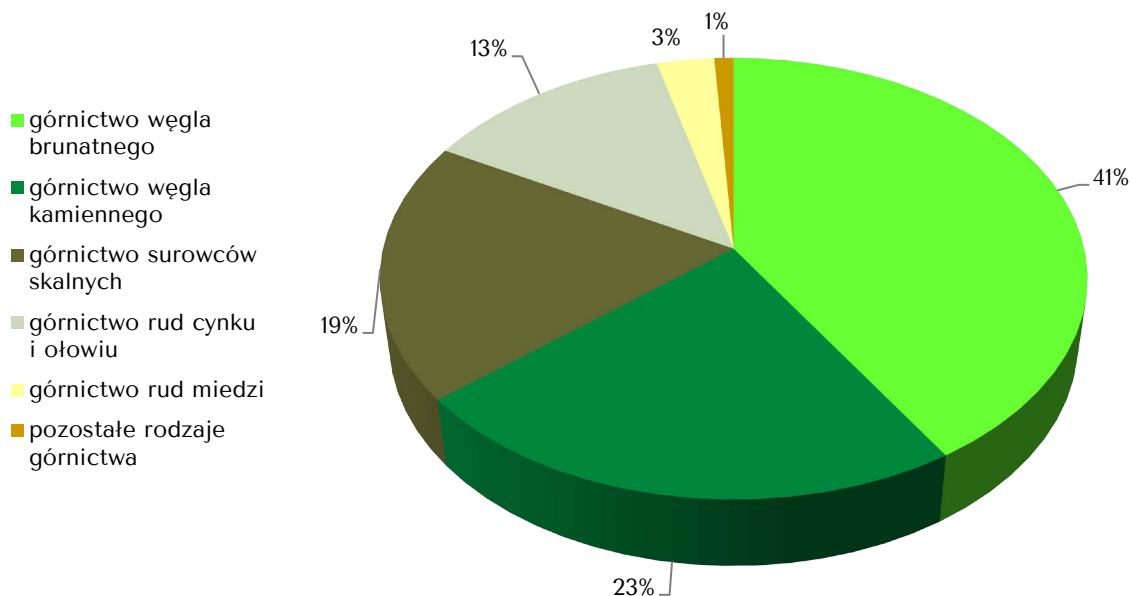
Ograniczenie szkodliwych oddziaływań górnictwa na środowisko

W 2020 r. opracowano raporty w sprawie: gospodarki odpadami wydobywczymi w 2019 roku, zagospodarowania wód kopalnianych w 2019 roku, a także rekultywacji terenów zdegradowanych działalnością górniczą w 2019 roku. Z opracowań tych wynika, że:

1. W 2019 r. nadzorowane zakłady górnicze wytworzyły 68,6 mln ton odpadów wydobywczymi. W porównaniu do roku 2018 stanowi to wzrost o 2,4 mln ton (ok. 3,6%). Największa ilość odpadów, bo 43,7% (30,0 mln ton), wytworzona została w kopalniach węgla kamiennego, w tym w kopalniach zlokalizowanych w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym 23,7 mln ton, a w kopalni Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. w Lubelskim Zagłębiu Węglowym 6,3 mln ton. W 2019 r. nastąpił wzrost ilości odpadów wytworzonych w górnictwie węgla kamiennego o 1,9 mln ton (tj. o ok. 6,8%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Nieco mniejsza ilość odpadów – 28,2 mln ton (tj. 41,1%), powstała w górnictwie rud miedzi, co oznacza wzrost o 0,1 mln ton w stosunku do roku 2018. Należy odnotować, że w poprzednich dwóch latach (2017 i 2018) największym wytwórcą odpadów wydobywczymi w Polsce było górnictwo rud miedzi. Górnictwo rud cynku i ołowiu, reprezentowane przez jedyny czynny zakład górniczy – Kopalnię „Olkusz–Pomorzany” należąca do ZGH „Bolesław” S.A., wytworzyło w 2019 r. odpady w ilości 2,1 mln ton, co stanowiło 3,1% całości przychodu odpadów górniczych. Ilość wytworzonych odpadów była analogiczna jak w roku poprzednim. Pozostałe gałęzie górnictwa wytworzyły łącznie 8,3 mln ton (12,1%) odpadów wydobywczymi. Są to przede wszystkim zakłady górnicze eksploatujące surowce skalne. W 2019 r. ta grupa zakładów wytworzyła o 0,8 mln ton więcej odpadów niż w 2018 r. Dane te przedstawiono na rys. 1.
2. W 2019 r. całkowity dopływ wód do zakładów górniczych wynosił niespełna 2,6 mln m³/dobę, z czego do kopalń: węgla brunatnego – 41%, węgla kamiennego – 23%, surowców skalnych – 19%, rud cynku i ołowiu 13%, rud miedzi 3%, a do pozostałych – 1%. Dane te przedstawiono na rys. 2.
3. Dopływ wód zasolonych dotyczy głównie górnictwa podziemnego i kształtuje się od kilku lat na zbliżonym poziomie. W 2019 r. wynosił on 0,76 mln m³/dobę i dotyczył: górnictwa węgla kamiennego – 56%, górnictwa rud cynku i ołowiu – 32%, górnictwa rud miedzi – 9% oraz pozostałych rodzajów górnictwa – 3%. Dopływ wód słodkich (1,84 mln m³/dobę) występuje natomiast głównie w zakładach odkrywkowych i przedstawiał się następująco: górnictwo węgla brunatnego – 59%, górnictwo surowców skalnych – 26%, górnictwo węgla kamiennego – 10%, a pozostałe rodzaje górnictwa – 5%. Najistotniejszym zanieczyszczeniem, które pojawia się w wodach powierzchniowych w wyniku odwadniania kopalń węgla kamiennego, jest ładunek chlorków i siarczanów. W 2019 r. ujęto i odprowadzono niespełna 3,6 tys. ton/dobę ładunku soli.

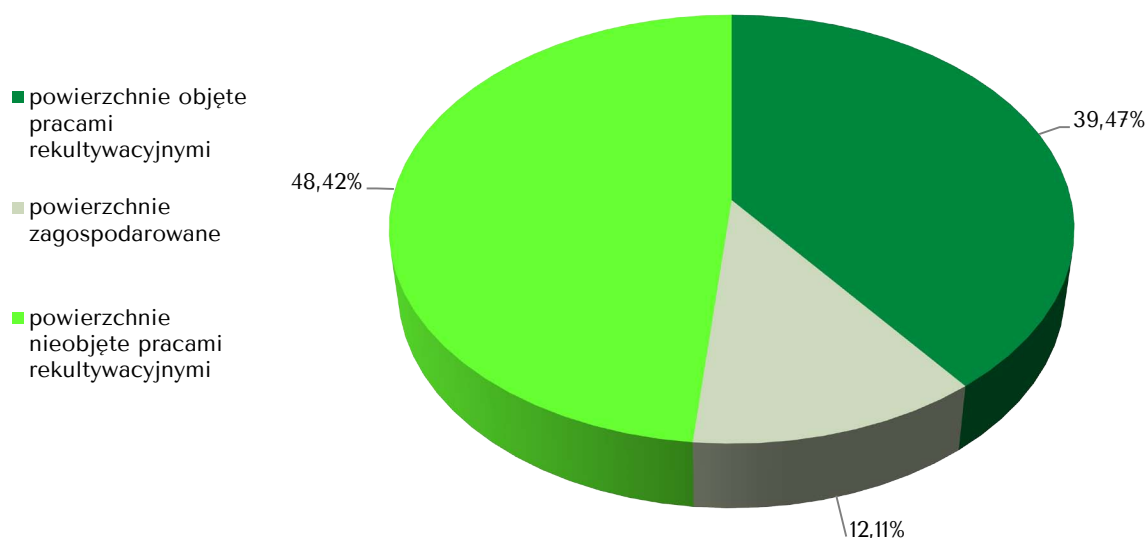

Rys. 1. Procentowy udział odpadów wydobywczymi w rozbiciu na poszczególne rodzaje górnictwa w 2019 r.

Rys. 2. Bilans dopływów wód w poszczególnych rodzajach górnictwa w 2019 r.

4. Całkowita powierzchnia gruntów zajętych pod działalność górnictwą według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosiła 40 566,9 ha. W stosunku do roku poprzedniego odnotowano spadek o 1 597,1 ha, tj. o 3,79%. Największą część, bo 43,48% powierzchni pod działalność górnictwą, użytkowało górnictwo węgla brunatnego. Górnictwo surowców skalnych oraz górnictwo węgla kamiennego użytkowały – odpowiednio: 38,55% oraz 13,66% powierzchni pod działalność górnictwą. Poza górnictwem ropy naftowej i gazu ziemnego, użytkującym 2,27% powierzchni gruntów pod działalność górnictwą, pozostałe rodzaje górnictwa (rud miedzi, cynku i ołowiu oraz siarka i sól) użytkowały nie więcej niż po 1% powierzchni całkowitej gruntów. Powierzchnia gruntów, które po zakończeniu działalności górnictwej wymagały rekultywacji w 2019 r., wynosiła 9 884,3 ha, co stanowiło 24,36% całkowitej powierzchni gruntów użytkowanych przez górnictwo. Stan zaawansowania rekultywacji gruntów i zagospodarowania terenów po działalności górnictwej w odniesieniu do ogólnej powierzchni wymagającej rekultywacji przedstawiono na rys. 3. Zamieszczone na nim dane wskazują, że w 2019 r. 39,47% powierzchni gruntów przekształconych działalnością górnictwą było w trakcie rekultywacji, 12,11% zagospodarowano, natomiast na 48,42% nie podjęto jeszcze prac rekultywacyjnych.

Rys. 3. Stan rekultywacji i zagospodarowania terenów po działalności górnictwej w 2019 r.

Ochrona obiektów budowlanych na terenach górniczych i pogórniczych

Prowadzona przez przedsiębiorców górniczych eksploatacja kopalni, w szczególności metodą podziemną, skutkuje ujawnianiem się jej wpływów na powierzchnię i obiekty budowlane. Wpływy te charakteryzuje zróżnicowana wielkość oraz zasięg oddziaływania, w zależności od cech górotworu zalegającego nad wybieranym złożem oraz charakterystyki dokonanej wcześniej i prowadzonej eksploatacji. Ujawnianie się wpływów eksploatacji przejawia się w postaci: oddziaływań dynamicznych – wstrząsów górotworu oraz deformacji ciągłych i deformacji nieciągłych.

Przedsiębiorca jest zobowiązany do prowadzenia ruchu zakładu w sposób zgodny z przepisami prawa, w szczególności na podstawie planu ruchu zakładu górniczego, z zapewnieniem zachowania bezpieczeństwa powszechnego, ochrony elementów środowiska oraz ochrony obiektów budowlanych. Przedsięwzięcia niezbędne w celu zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego, ochrony elementów środowiska, ochrony obiektów budowlanych, zapobiegania szkodom i ich naprawy ujmowane są przez przedsiębiorców górniczych w planach ruchu na podstawie art. 108 ust. 2 pkt 2 lit. b i f–h Pgg oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2017 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych (Dz. U. poz. 2293 oraz z 2019 r. poz. 2192). W 2020 r. egzekwowano od przedsiębiorców górniczych wykonanie zaleceń określonych w „Wytycznych w zakresie minimalnych wymagań treści planów ruchu podziemnych zakładów górniczych w aspekcie ochrony powierzchni”. W trakcie przeprowadzonych kontroli sprawdzano zakres wykonywanych pomiarów geodezyjnych powierzchni w obrębie terenu górniczego oraz zgodność zmierzonych wskaźników deformacji z prognozami wpływów przedstawionymi w planach ruchu podziemnych zakładów górniczych. W żadnym z kontrolowanych zakładów górniczych nie stwierdzono przekroczenia prognoz deformacji. W kopalniach węgla kamiennego kontrolowano wiarygodność prognozowanych w okresie planu ruchu dynamicznych oddziaływań eksploatacji górniczej na powierzchnię oraz prowadzenie monitoringu drgań gruntu generowanych wstrząsami górotworu.

Od szeregu lat w WUG prowadzone jest monitorowanie działalności górniczej w granicach filarów ochronnych i terenów chronionych z uwagi na ich szczególny charakter. Corocznie opracowywane są raporty ujmujące kierunki zmian w zakresie wydobycia węgla kamiennego, rud miedzi oraz rud cynku i ołowiu. Z danych zawartych w opracowanym w 2020 r. raporcie, dotyczącym zakresu eksploatacji górniczej za rok 2019, wynika, iż wydobycie węgla kamiennego z zastosowaniem podsadzki w dalszym ciągu maleje i w 2019 r. wyniosło zaledwie 0,2 mln ton, co stanowiło około 0,4% całkowitego wydobycia. W zależności od rodzaju eksploatowanej kopaliny wydobycie z filarów ochronnych wyniosło:

- dla węgla kamiennego 9,48 mln ton, z czego z zastosowaniem podsadzki 0,2 mln ton;
- dla rud miedzi 2,85 mln ton, z czego z zastosowaniem podsadzki 1,93 mln ton;
- dla rud cynku i ołowiu 0,07 mln ton – całość z zastosowaniem podsadzki.

Od szeregu lat kopalnie węgla kamiennego prowadzą doszczelnianie zrobów zawałowych mieszaninami wodno-popiołowymi. Jest ono realizowane przede wszystkim jako profilaktyka przeciwpożarowa, a jedynie w niewielkim stopniu może mieć znaczenie dla ograniczania wyżej wymienionych wpływów. Jak pokazuje praktyka, pustki w gruzowisku zawałowym wypełniane są w zakresie od 10 do 50%. Znaczenie tego rodzaju zabiegów byłoby większe przy znacznie większych ilościach mieszanin wprowadzonych do zrobów. Ilość lokowanych odpadów w roku 2019 wyniosła jednak tylko 0,9 mln ton.

W górnictwie rud miedzi największy udział w wydobyciu z filarów ochronnych miało wydobycie z filarów ustanowionych dla miast i osiedli, osiągając wielkość 1,47 mln ton, a w dalszej kolejności z filarów dla dróg, kolei, rzek i stawów (0,88 mln ton) oraz szybów i innych obiektów kopalnianych (0,50 mln ton). W powyższym zakresie niezmiennie wiodącą pozycję ma O/ZG „Lubin”, gdzie eksploatacja prowadzona jest w granicach filarów ochronnych ustanowionych dla miasta Lubina oraz stawu osadowego Gilów.

Z kolei wydobycie rud cynku i ołowiu prowadzone było jedynie w zakładzie górniczym ZGH „Bolesław” S.A. Kopalnia „Olkusz–Pomorzany”. Od 2002 r. wydobycie rudy cynku i ołowiu zmniejszyło się o 66%, osiągając w 2019 r. wielkość 1,51 mln ton. Wydobycie to było w 76,8% prowadzone z zastosowaniem podsadzki hydraulicznej.

2.6. Stwierdzanie i uznawanie kwalifikacji oraz nadawanie uprawnień

2.6.1. Stwierdzanie kwalifikacji

Na podstawie art. 58 ust. 2 Pgg, Prezes WUG stwierdza kwalifikacje m.in. kierowników ruchu podziemnych zakładów górniczych, geofizyków górniczych w podziemnych zakładach górniczych, kierowników jednostek ratownictwa górniczego, kierowników okręgowych stacji ratownictwa górniczego, mierniczych górniczych oraz geologów górniczych – w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie kwalifikacji w zakresie górnictwa i ratownictwa górniczego (Dz. U. poz. 1229). Wykonywanie niektórych czynności w zakresie górnictwa i ratownictwa górniczego wymaga stwierdzenia posiadania kwalifikacji do ich wykonywania, co następuje po przeprowadzeniu egzaminu.

W przypadku WUG właściwą w postępowaniach w sprawie stwierdzenia:

- kwalifikacji do wykonywania czynności w zakresie górnictwa oraz kwalifikacji do wykonywania czynności w zakresie ratownictwa górniczego jest obecnie komisja egzaminacyjna powołana zarządzeniem nr 28 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 12 września 2016 r. w sprawie powołania Komisji egzaminacyjnej dla stwierdzenia kwalifikacji w zakresie górnictwa i ratownictwa górniczego (Dz. Urz. WUG z 2020 r. poz. 12 i 42); postępowanie kwalifikacyjne prowadzi Departament Górnictwa;
- kwalifikacji do wykonywania czynności mierniczego górniczego oraz kwalifikacji do wykonywania czynności geologa górniczego jest aktualnie komisja egzaminacyjna powołana zarządzeniem nr 29 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 12 września 2016 r. w sprawie powołania Komisji egzaminacyjnej dla stwierdzenia kwalifikacji mierniczego górniczego oraz kwalifikacji geologa górniczego (Dz. Urz. WUG z 2018 r. poz. 77 oraz z 2021 r. poz. 12); postępowanie kwalifikacyjne prowadzi Departament Ochrony Środowiska i Gospodarki Złóżem.

W 2020 r., w zakresie właściwości Prezesa WUG, stwierdzono kwalifikacje do wykonywania czynności:

- kierownika ruchu w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny – 16 osobom;
- kierownika ruchu w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy metali – 2 osobom;
- kierownika ruchu w podziemnych zakładach górniczych wydobywających kopaliny inne niż węgiel kamienny i rudy metali – 1 osobie;
- kierownika ruchu w zakładach prowadzących działalność określoną w art. 2 ust. 1 Pgg – 2 osobom;
- kierownika okręgowej stacji ratownictwa górniczego w podmiotach zawodowo trudniących się ratownictwem górniczym, wykonujących czynności dla podziemnych zakładów górniczych – 1 osobie;
- geofizyka górniczego w podziemnych zakładach górniczych – 1 osobie;
- mierniczego górniczego – 18 osobom;
- geologa górniczego – 15 osobom.

Wykazy osób, którym stwierdzono kwalifikacje do wykonywania czynności w zakresie górnictwa i ratownictwa górniczego, mierniczego górniczego albo geologa górniczego, są zamieszczane (od 2012 r.) w BIP WUG oraz poszczególnych OUG.

Prezes WUG jest organem II instancji, rozpatrującym odwołania od decyzji odmawiających dopuszczenia do egzaminu dla stwierdzenia posiadania kwalifikacji do wykonywania czynności w ruchu zakładu górniczego lub zakładu, wydanych w I instancji przez dyrektorów OUG.

W 2020 r. Prezes WUG rozpatrzył 4 odwołania od decyzji odmawiających dopuszczenia do egzaminu dla stwierdzenia posiadania kwalifikacji do wykonywania czynności w ruchu zakładu górniczego lub zakładu. W wyniku rozpatrzenia odwołań, Prezes WUG zdecydował o utrzymaniu w mocy 2 rozstrzygnięć, a w 2 przypadkach uchylił decyzje organu I instancji i orzekł o dopuszczeniu do przedmiotowego egzaminu. W stosunku do żadnej z tych decyzji nie została wniesiona skarga do sądu administracyjnego.

2.6.2. Nadawanie uprawnień

Na podstawie art. 74 Pgg, Prezes WUG nadaje uprawnienia rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górniczego. Rzeczoznawcami mogą być zarówno osoby prawne, jak i osoby fizyczne.

W roku 2020 wydano 6 decyzji nadających te uprawnienia, w następujących grupach:

- grupie IX – urządzenia i sprzęt elektryczny;
- grupie XII – roboty strzałowe;
- grupie XIV – obudowy szybów;
- grupie XV – zagrożenie metanowe i pyłowe;
- grupie XVII – zagrożenie wodne;
- grupie XVIII – zagrożenie wyrzutem gazów i skał;
- grupie XIX – zagrożenie tąpnięciami;
- grupie XX – zagrożenie klimatyczne.

Wykaz osób, którym nadano uprawnienia rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górniczego, jest zamieszczony (od 2012 r.) w BIP WUG.

2.6.3. Uznawanie kwalifikacji nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej

Działając na podstawie ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2020 r. poz. 220 oraz z 2021 r. poz. 78) oraz

rozporządzenia Ministra Energii z dnia 25 maja 2017 r. w sprawie upoważnienia do uznawania kwalifikacji do wykonywania górniczych zawodów regulowanych (Dz. U. poz. 1124), Prezes WUG uznaje nabyte w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacje do wykonywania górniczych zawodów regulowanych.

W 2020 r. do Prezesa WUG wpłynęło 5 wniosków o uznanie kwalifikacji do wykonywania górniczych zawodów regulowanych. W wyniku rozpoznania tych wniosków, a także rozpoznania 1 wniosku złożonego w 2019 r., Prezes WUG wydał 6 decyzji uznających kwalifikacje do wykonywania następujących zawodów regulowanych:

- kierownika ruchu zakładu górniczego w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny (2 decyzje);
- osoby wyższego dozoru ruchu w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny w specjalności górniczej (2 decyzje);
- osoby dozoru ruchu w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny w specjalności górniczej;
- maszyniści kolejek podwieszanych pod ziemią w podziemnych zakładach górniczych.

W stosunku do żadnej z tych decyzji nie został wniesiony wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Ponadto udzielano odpowiedzi na zapytania zarówno osób fizycznych, jak i przedsiębiorców górniczych na temat zasad oraz procedury uznawania kwalifikacji do wykonywania górniczych zawodów regulowanych w przypadku kwalifikacji nabytych w takich krajach jak: Republika Czeska i Królestwo Norwegii.

2.7. Gromadzenie, archiwizacja oraz udostępnianie dokumentacji mierniczo-geologicznej zlikwidowanych zakładów górniczych

Biuro – Archiwum Dokumentacji Mierniczo-Geologicznej realizuje określone w art. 166 ust. 1 pkt 3 Pgg zadania Prezesa WUG w zakresie gromadzenia, archiwizacji i udostępniania dokumentacji mierniczo-geologicznej zlikwidowanych zakładów górniczych.

Gromadzenie i archiwizowanie dokumentacji mierniczo-geologicznych prowadzone jest zgodnie z wymogami ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164), natomiast udostępnianie dokumentacji na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Z uwagi na szczególnie charakter, znaczenie dla bezpieczeństwa powszechnego oraz wartość historyczną, dokumentacja mierniczo-geologiczna zakwalifikowana została do kategorii archiwalnej „A”, tj. do materiałów archiwalnych, czyli dokumentów przechowywanych wiecznie.

2.7.1. Przejmowanie dokumentacji mierniczo-geologicznej zlikwidowanych zakładów górniczych

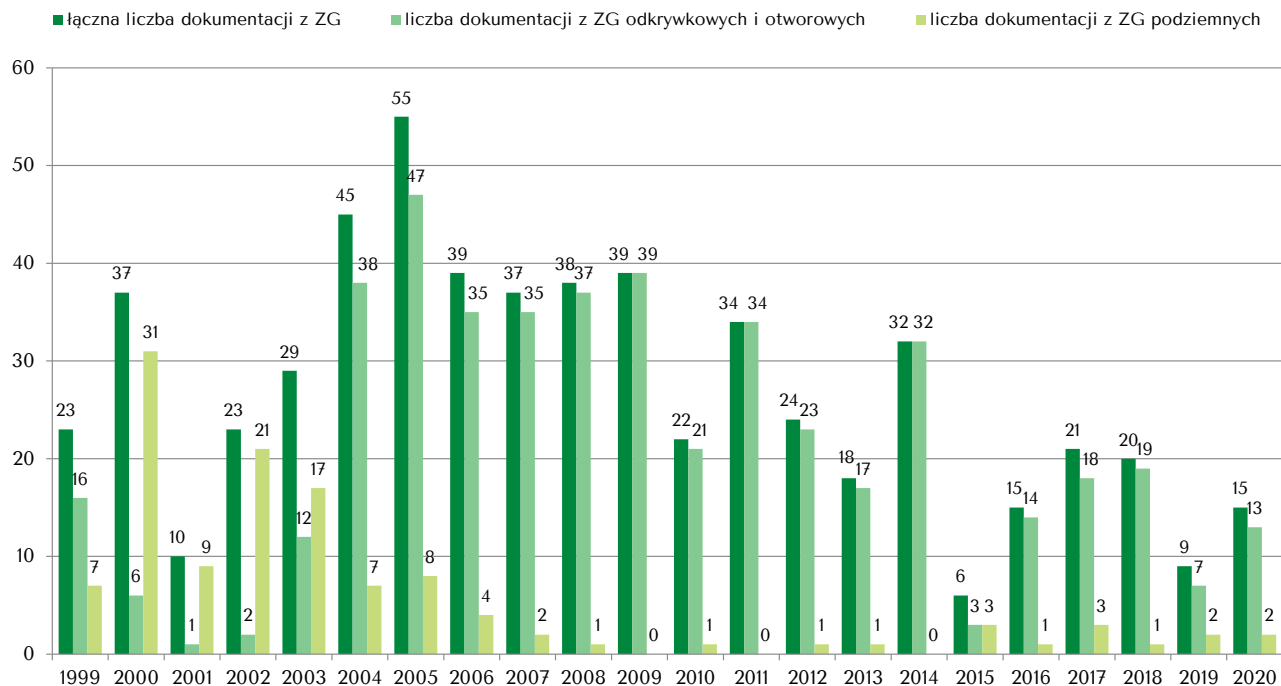
Archiwum Dokumentacji Mierniczo-Geologicznej przejmuje dokumentacje mierniczo-geologiczne i inne dokumenty zawierające informacje o środowisku ze wszystkich zlikwidowanych zakładów górniczych na obszarze całego kraju. Sposób i tryb postępowania z przejmowaną dokumentacją został określony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 28 października 2015 r. w sprawie dokumentacji mierniczo-geologicznej (Dz. U. poz. 1941). Dokumentacja przejmowana jest na podstawie spisów zdawczo-odbiorczych oraz protokołu przekazania, pod nadzorem właściwych miejscowo organów nadzoru górniczego.

Przejmowane dokumenty, po ich sprawdzeniu i weryfikacji, nadaniu sygnatur (numerów ewidencyjnych według zasad opracowanych w Archiwum) oraz zaktualizowaniu bazy danych (opisaniu pełnej charakterystyki archiwizowanych dokumentów oraz danych dotyczących miejsca ich składowania), są przechowywane w sposób właściwy dla ich rodzaju (dokumenty tekstowe na regałach, a kartograficzne w mapnikach). O przejęciu dokumentacji mierniczo-geologicznej Archiwum każdorazowo powiadamia odpowiednio jednostki administracji rządowej (w tym właściwe miejscowo oddziały archiwów państwowych) i samorządowej.

W 2020 r. przejęto dokumentacje mierniczo-geologiczne w pełnym lub częściowym zakresie z 15 zlikwidowanych zakładów górniczych, w tym z 2 zakładów górniczych wydobywających kopalinę metodą podziemnej eksploatacji: KWK „Makoszowy” i KWK „Czeczott” (KWK „Piast” Ruch II) – są one aktualnie w trakcie opracowania.

Liczbę przejmowanych dokumentacji w poszczególnych latach działalności Archiwum przedstawiono na wykresie (rys. 4).

Przejmowane dokumentacje poszczególnych zlikwidowanych zakładów górniczych stanowią zespoły archiwalne. Zakładane są one dla dokumentacji przekazywanych od przedsiębiorców lub ich następców prawnych, a także dla dokumentacji pozyskanych z archiwów zakładowych OUG, placówek muzealnych czy też dokumentacji znajdujących się już w zasobach Archiwum.

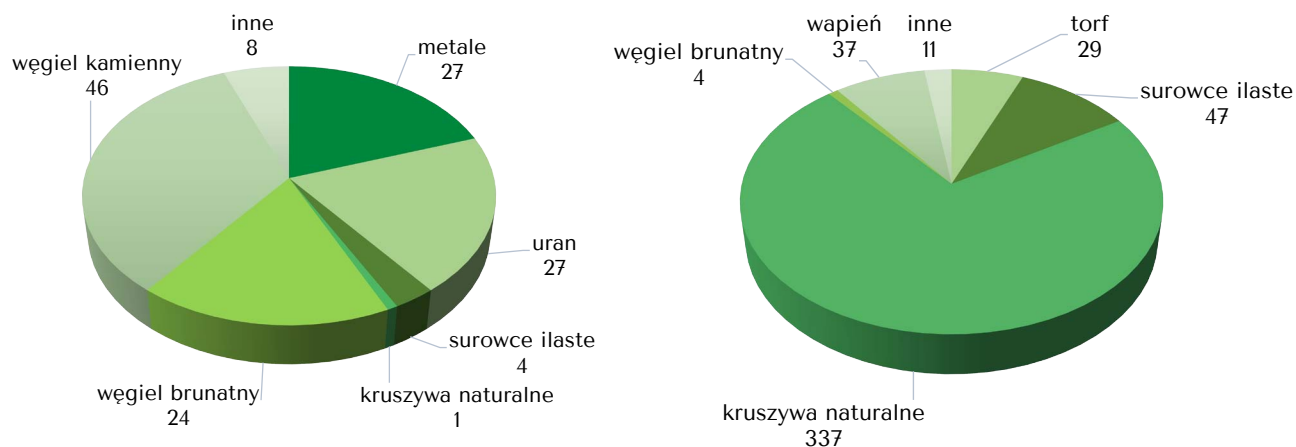
Rys. 4. Liczba dokumentacji mierniczo-geologicznych przejętych z zakładów górniczych w latach 1999–2020

Do końca roku 2020 założono łącznie 606 zespołów archiwalnych, w tym 465 dla zlikwidowanych zakładów górniczych odkrywkowych, 4 dla zlikwidowanych zakładów górniczych otworowych oraz 137 dla zakładów górniczych prowadzących podziemną eksploatację.

Wśród podziemnych zakładów górniczych, z których przejęte zostały materiały archiwalne, największą grupę stanowią kopalnie węglowe (węgiel kamienny – 46 zespołów, węgiel brunatny – 24 zespoły) oraz wydobywcia rud (rudę metali – 27 zespołów, rudę uranu – 27 zespołów). Wśród odkrywkowych zakładów górniczych 72,5% dokumentacji pochodzi z kopalń kruszyw naturalnych. Liczbę zespołów w obrębie niektórych typów zakładów przedstawiono na rys. 5.

Na koniec 2020 r., Archiwum zarejestrowało 25 523 jednostek archiwalnych. W bazie danych widnieją one jako pojedyncze dokumenty lub jako zbiory dokumentów. Łączny ich zasób w postaci tekstowej i kartograficznej obejmuje blisko 113 tys. dokumentów, w tym ok. 50% stanowią dokumenty kartograficzne. Dokumenty tekstowe liczą ponad 700 mb.

Część dokumentów została przetworzona do postaci elektronicznej. Głównie są to materiały wykorzystywane w aplikacjach będących podstawą sporządzania informacji o warunkach geologiczno-górniczych na terenie pogórnym lub dla bezpośredniego ich udostępniania. Na bieżąco skanowane są dokumenty wybrane przez wnioskodawców w siedzibie Archiwum oraz materiały wypożyczone w ramach współpracy z innymi podmiotami.

Rys. 5. Liczba dokumentacji zgromadzonych w zakresie niektórych rodzajów ZG oraz kopalni

2.7.2. Udostępnianie dokumentacji mierniczo-geologicznej

Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie realizowane jest poprzez: sporządzanie informacji o warunkach geologiczno-górnich na terenie pogórnym, przekazanie wybranych kopii dokumentów (w formie papierowej lub elektronicznej), udostępnienie dokumentów do wglądu w siedzibie Archiwum. Informacje udzielane są każdemu na pisemny wniosek, sporządzony według ustalonego wzoru, dostępnego na stronie internetowej www.wug.gov.pl.

W treści informacji określone są warunki geologiczne i górnicze oraz dane dotyczące zakresu dokonanej eksploatacji górniczej, a także, o ile to możliwe, dane o zagrożeniach dla środowiska i przydatności terenu do zabudowy. W uzasadnionych przypadkach lub gdy wnioskodawca zgłasza taką potrzebę, do informacji dołącza się dodatkowo załączniki graficzne (kopie mapy powierzchni, map geologicznych, map wyrobisk górniczych oraz innych dokumentów związanych z działalnością górniczą).

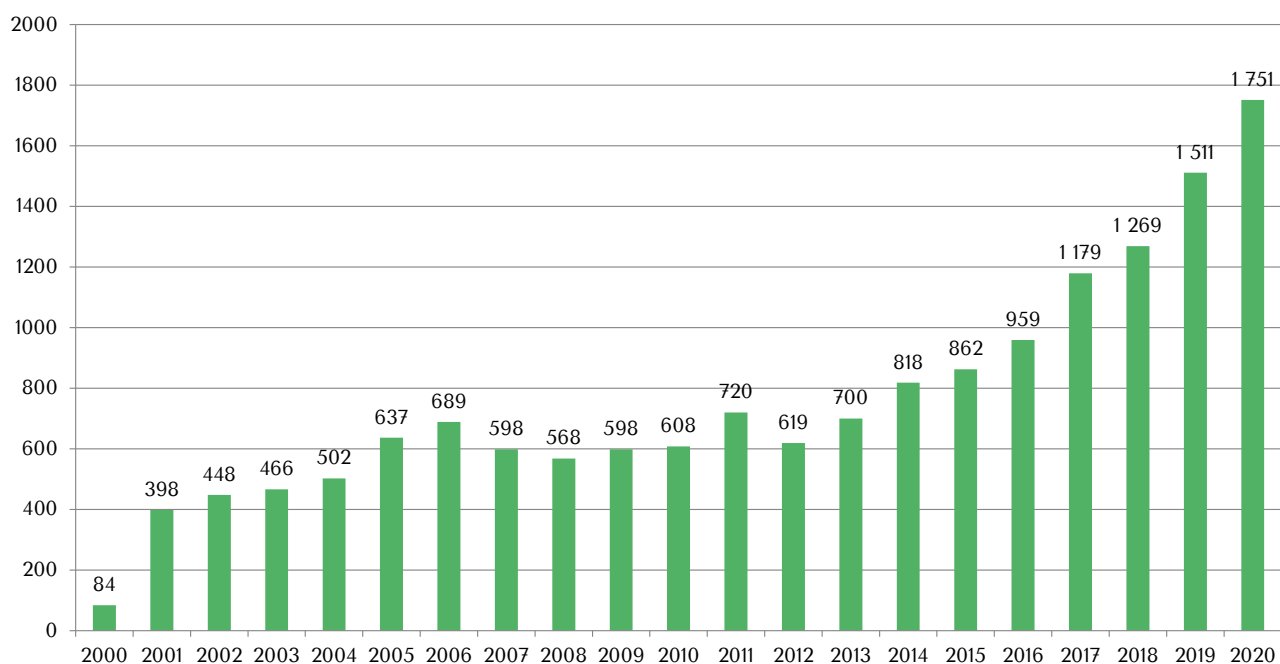
W 2020 r. rozpatrzono 1 751 wniosków o udzielenie informacji o warunkach geologiczno-górnich, a przez cały okres istnienia archiwum do końca 2020 r. rozpatrzono ich łącznie 15 984. Od 2013 r. następuje stały wzrost liczby udostępnionych informacji, co przedstawiono na rys. 6. W okresie tym zwiększyła się ona o około 150%.

Dokumentacja mierniczo-geologiczna zlikwidowanych zakładów górniczych stanowi źródło informacji o środowisku i może być wykorzystywana oraz udostępniona, m.in. dla potrzeb:

- bezpiecznego prowadzenia ruchu w czynnych zakładach górniczych;
- budowy i utrzymania systemu odwadniania w zlikwidowanych podziemnych zakładach górniczych;
- planowania i zagospodarowania przestrzennego terenów pogórnich;
- wydawania decyzji o warunkach zabudowy;
- dochodzenia roszczeń z tytułu szkód pochodzenia górniczego;
- przywracania terenów pogórnich do właściwego stanu;
- uzdatniania terenów poeksploatacyjnych pod zabudowę;
- zapobiegania zagrożeniom dla bezpieczeństwa powszechnego powstającym w wyniku procesów i zjawisk zachodzących w górotworze naruszonym robotami górniczymi.

Z danych statystycznych wynika, że 98,6% udzielonych przez Archiwum Dokumentacji Mierniczo-Geologicznej w 2020 r. informacji związane było z planowaniem przestrzennym i potrzebami inwestycyjnymi, a klientami najczęściej korzystającymi z zasobów Archiwum byli: właściciele nieruchomości rozpoczynający inwestycje (inwestorzy), projektanci, organy nadzoru budowlanego i administracji architektoniczno-budowlanej.

W ramach wdrażania procedur związanych z zapewnieniem publicznego dostępu do informacji zamieszczano na stronie BIP WUG aktualny spis kart wraz z kartami informacyjnymi dokumentacji mierniczo-geologicznych zlikwidowanych zakładów górniczych. Na koniec 2020 r. zamieszczono łącznie 494 karty informacyjne.

Rys. 6. Liczba informacji o terenach pogórnich wydanych w latach 2000–2020

2.7.3. Inwentaryzacja zlikwidowanych wyrobisk górniczych

W 2010 r. WUG zainicjował wieloletni projekt badawczy, służący inwentaryzacji dawnych wyrobisk, mających połączenie z powierzchnią. Przedsięwzięcie zyskało wsparcie finansowe Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach projektu pn. „Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin”. Inwentaryzacja wykonywana jest na podstawie metodyki opracowanej w roku 2011 przez Główny Instytut Górnictwa. Dotychczas zrealizowano trzy etapy prac, obejmujące inwentaryzację wyrobisk na obszarach zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego zlokalizowanych w Zagłębiu Dąbrowskim (w latach 2013–2014), zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego i barytu na terenie Dolnego Śląska (w latach 2015–2016) oraz wyrobisk znajdujących się na terenach pozostałych zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego (w latach 2017–2018).

W roku 2020 kontynuowany był, rozpoczęty w roku 2019, kolejny etap projektu pn. „Inwentaryzacja zlikwidowanych wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią, po eksploatacji rud metali kolorowych na obszarze województwa śląskiego (rud cynku, ołowiu i żelaza), małopolskiego (rud cynku i ołowiu) oraz województwa dolnośląskiego (rud uranu oraz rud miedzi z wyjątkiem już zinwentaryzowanych w latach 2015–2016 wyrobisk w rejonie Wałbrzycha i Nowej Rudy)”. W lipcu 2019 r. przekazane zostały wyniki inwentaryzacji wybranych 300 wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią. Wskazana przez wykonawcę opracowania na podstawie kwerendy archiwów map górniczych całkowita liczba zlikwidowanych wyrobisk po eksploatacji rud metali kolorowych na obszarze województw śląskiego, małopolskiego oraz dolnośląskiego (z wyjątkiem już zinwentaryzowanych w latach 2015–2016) wynosi 2552. Wobec znaczącego jej zwiększenia w stosunku do pierwotnych założeń (1000–1185), ostateczna liczba wyrobisk inwentaryzowanych w ramach opracowania wyniesie 1102. Termin zakończenia całości opracowania przesunięto na 31 października 2021 r.

Wykonywane w latach 2013–2020 kolejne etapy inwentaryzacji wykazały istnienie ok. 3 800 (łącznie z etapem w toku opracowania) zlikwidowanych wyrobisk spełniających kryterium połączenia z powierzchnią ziemi po zakończonej eksploatacji kopalń węgla kamiennego oraz rud metali kolorowych. Na lata 2021–2022 zaplanowana została realizacja kolejnego etapu pn. „Inwentaryzacja dotychczas niezinwentaryzowanych wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią w rejonach zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego i soli”, która obejmie ok. 1500 wyrobisk na obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego i Dąbrowskiego Zagłębia Węglowego oraz po eksploatacji soli kamiennej na terenie województwa małopolskiego.

W roku 2020 przygotowany został ponadto wniosek do NFOŚiGW o dofinansowanie kolejnego etapu przedsięwzięcia pn. „Inwentaryzacja dotychczas niezinwentaryzowanych wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią w rejonach zlikwidowanych kopalń rud metali kolorowych, zlokalizowanych na obszarze województw: małopolskiego i śląskiego”. Planowaną inwentaryzacją objętych będzie około 1500 wyrobisk górniczych, w tym szyby, szybiki, sztolnie i upadowe. W tym etapie inwentaryzacja obejmie dotychczas niezinwentaryzowane zlikwidowane wyrobiska kopalń rud metali kolorowych na terenie województw: śląskiego i małopolskiego.

Celem wykonywanych opracowań jest ustalenie i zewidencjonowanie miejsc występowania zagrożeń dla bezpieczeństwa powszechnego oraz elementów środowiska, a także wynikających stąd ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzeni, objętej zagrożeniami powstającymi w związku z istnieniem wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią na terenach niegdyś objętych eksploatacją kopalin. Zebrane w ramach dotychczas przeprowadzonych etapów informacje i materiały udostępniane są przez Biuro – Archiwum Dokumentacji Mierniczo-Geologicznej na zasadach obecnie obowiązujących, tj. na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Przekazano je także do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a o możliwości korzystania z wyników inwentaryzacji poinformowano organy samorządu terytorialnego.

2.8. Działalność kontrolna urzędów górniczych i badania powypadkowe

2.8.1. Działalność kontrolna okręgowych urzędów górniczych i Specjalistycznego Urzędu Górniczego

W ramach sprawowanego nadzoru i kontroli nad ruchem zakładów górniczych oraz nad pozostałymi podmiotami i jednostkami, pracownicy inspekcyjno-techniczni OUG i SUG w roku 2020 wykonali 10 217 dniówek roboczych, w tym 8 385 w ramach kontroli.

Z ogólnej liczby 8 385 wykonanych kontrolnych dniówek roboczych, ich liczba w ramach kontroli planowanych wyniosła 7 803 (93,06%), w ramach kontroli doraźnych 224 (2,67%), w ramach kontroli powtórnych 4 (0,05%) i w ramach kontroli w związku z wnioskiem 354 (4,22%).

Ponadto, realizując zadania wynikające z Pgg, pracownicy inspekcyjno-techniczni OUG i SUG wykonali w 2020 r.:

- 697 dniówek roboczych w ramach ustalania stanu faktycznego i przyczyn zaistniałych zdarzeń lub wypadków;
- 92 dniówki robocze w ramach nadzoru nad akcjami ratowniczymi;

- 859 dniówek roboczych związanych z postępowaniem dotyczącym działalności bez wymaganej koncesji (nielegalna eksploatacja);
- 184 dniówki robocze związane z wykonywaniem innych czynności (np. rekultywacja, szkody).

Szczegółowe dane dotyczące liczby dniówek roboczych wykonanych w 2020 r. przez pracowników inspekcyjno-technicznych OUG i SUG przedstawiono w tabeli 3.

W ramach działalności kontrolnej prowadzonej w roku 2020 w podziemnych zakładach górniczych przez OUG w: Gliwicach, Katowicach, Rybniku, Lublinie, Wrocławiu oraz przez SUG, na zmianach innych niż ranna wykonano 177 kontrolnych dniówek roboczych, co stanowi 4,62% wszystkich takich dniówek wykonanych w tych zakładach.

Tabela 3. Zbiornicze zestawienie dniówek roboczych wykonanych w 2020 r. przez pracowników inspekcyjno-technicznych okręgowych urzędów górniczych i Specjalistycznego Urzędu Górniczego

Symbol urzędu	Kontrolne dniówki robocze wykonane					Dniówki robocze wykonane w ramach				Ogółem (6–10)
	w zakładach górniczych	w ośrodkach szkoleniowych	w jednostkach ratownictwa górniczego	w pozostałych jednostkach	Ogółem (2–5)	ustalania stanu faktycznego oraz przyczyn zdarzeń i wypadków	nadzoru nad akcjami ratowniczymi	czynności związanych z nielegalną eksploatacją	innych czynności	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
OUG w Gdańsku	293	0	0	9	302	0	0	140	4	446
OUG w Gliwicach	761	6	0	27	794	160	24	29	0	1007
OUG w Katowicach	1055	6	3	28	1092	43	61	13	4	1213
OUG w Kielcach	336	3	0	7	346	30	0	167	63	606
OUG w Krakowie	442	2	4	165	613	6	0	66	23	708
OUG w Krośnie	360	1	0	72	433	0	0	75	0	508
OUG w Lublinie	905	2	0	0	907	8	1	100	41	1057
OUG w Poznaniu	594	0	0	23	617	22	0	99	0	738
OUG w Rybniku	817	7	4	17	845	127	0	25	3	1000
OUG w Warszawie	261	2	0	19	282	18	0	106	10	416
OUG we Wrocławiu	1110	7	2	43	1162	252	6	39	36	1495
SUG	918	0	0	74	992	31	0	0	0	1023
Razem	7 852	36	13	484	8 385	697	92	859	184	10 217

2.8.2. Działalność kontrolna Wyższego Urzędu Górniczego

Pracownicy inspekcyjno-techniczni WUG w ramach działalności kontrolno-nadzorczej w roku 2020 wykonali łącznie 520 dniówek roboczych, w tym:

- 505 dniówek roboczych kontrolnych w zakładach górniczych oraz innych nadzorowanych podmiotach i jednostkach, w oparciu o ustawę z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162);
- 3 dniówki robocze w ramach ustalania stanu faktycznego i przyczyn zaistniałych zdarzeń lub wypadków oraz nadzoru nad akcjami ratowniczymi;
- 12 dniówek roboczych w ramach nadzoru nad merytoryczną działalnością dyrektorów OUG i SUG.

Szczegółowe dane dotyczące liczby dniówek roboczych wykonanych w 2020 r. przez pracowników inspekcji technicznych WUG przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Zbiorcze zestawienie dniówek roboczych wykonanych przez pracowników inspekcji technicznych Wyższego Urzędu Górniczego w 2020 r.

Komórka WUG	Kontrolne dniówki robocze wykonane w zakładach górniczych oraz innych podmiotach i jednostkach	Dniówki robocze wykonane w ramach ustalania stanu faktycznego oraz przyczyn zdarzeń i wypadków, a także w ramach nadzoru nad akcjami ratowniczymi	Dniówki robocze wykonane w ramach nadzoru nad merytoryczną działalnością dyrektorów urzędów górniczych	Ogółem
Departament Górnictwa	88	0	7	95
Departament Energomechaniczny	172	3	3	178
Departament Ochrony Środowiska i Gospodarki Złożem	182	0	2	184
Departament Warunków Pracy i Szkolenia	63	0	0	63
Razem	505	3	12	520

2.8.3. Badania powypadkowe

W 2020 r., w związku z zaistniałymi niebezpiecznymi zdarzeniami, wypadkami oraz zgonami naturalnymi, dyrektorzy OUG i SUG przeprowadzili i zakończyli 55 badań mających na celu ustalenie stanu faktycznego i przyczyn niebezpiecznych zdarzeń oraz wypadków, tj.:

- 8 badań wypadków śmiertelnych;
- 13 badań wypadków ciężkich;
- 8 badań wypadków zbiorowych;
- 6 badań innych wypadków;
- 20 badań niebezpiecznych zdarzeń.

Ponadto dyrektorzy OUG przeprowadzili 8 badań zgonów naturalnych.

Szczegółową statystykę badań przyczyn i okoliczności niebezpiecznych zdarzeń, wypadków oraz zgonów naturalnych w 2020 r. w poszczególnych urzędach górniczych przedstawiono w tabeli 5.

W związku z zatrzymaniem robót górniczych, ruchu maszyn i urządzeń oraz w ramach realizacji wniosków po niebezpiecznych zdarzeniach, wypadkach i zgonach naturalnych, organy nadzoru górniczego podejmowały m.in. działania profilaktyczne, w ramach których nakazywały:

- po każdym wypadku lub niebezpiecznym zdarzeniu omówić z pracownikami okoliczności i przyczyny tych zdarzeń oraz wdrożyć ustalone działania dyscyplinujące wobec pracowników kierowanych do prac;
- przeprowadzić szczegółowe analizy projektów eksploatacji w aspekcie weryfikacji stosowanej profilaktyki związanej z występującymi zagrożeniami naturalnymi, adekwatnie do panujących warunków górniczo-geologicznych;
- właściwie, precyzyjnie i jednoznacznie formułować zapisy projektów technicznych, technologii i instrukcji, w celu wyeliminowania możliwości dowolnej ich interpretacji przez pracownika;
- przeszkolić pracowników zakładu górniczego w zakresie zasad bezpiecznego wykonywania prac (m.in. przy stosowaniu urządzeń wysokociśnieniowych, zabezpieczeń elektroenergetycznych oraz środków zabezpieczających przed upadkiem z wysokości);

- zbadać prawidłowość stosowanych rozwiązań technicznych przez uprawnionego rzeczoznawcę do spraw ruchu zakładu górniczego;
- egzekwować od podległych pracowników ustalenia zapisów projektów technicznych, technologii oraz instrukcji bezpiecznego wykonywania prac;
- egzekwować od pracowników, osób dozoru ruchu i kierownictwa zakładu górniczego oraz podmiotów zewnętrznych właściwe i rzetelne przeprowadzanie okresowych kontroli obudowy wyrobisk, urządzeń i instalacji oraz bezzwłoczne reagowanie na stwierdzane nieprawidłowości.

Tabela 5. Liczba zakończonych przez poszczególne urzędy górnicze w 2020 r. postępowań prowadzonych w celu ustalenia przyczyn i okoliczności niebezpiecznych zdarzeń, wypadków oraz zgonów naturalnych

Symbol urzędu	Badania przyczyn i okoliczności niebezpiecznych zdarzeń oraz wypadków	Badania przyczyn i okoliczności zgonów naturalnych	Ogółem
OUG w Gdańsku	1	0	1
OUG w Gliwicach	12	5	17
OUG w Katowicach	10	1	11
OUG w Kielcach	4	0	4
OUG w Krakowie	0	0	0
OUG w Krośnie	0	0	0
OUG w Lublinie	1	0	1
OUG w Poznaniu	3	0	3
OUG w Rybniku	8	1	9
OUG w Warszawie	0	0	0
OUG we Wrocławiu	13	1	14
SUG	3	0	3
WUG	0	0	0
Razem (OUG+SUG+ WUG)	55	8	63

2.9. Stwierdzone nieprawidłowości i zatrzymane roboty

Przy wykonywaniu nadzoru i kontroli organ nadzoru górniczego jest obowiązany nakazać usunięcie nieprawidłowości powstałych wskutek naruszenia przepisów stosowanych w ruchu zakładu górniczego lub warunków określonych w planie ruchu zakładu górniczego, a w przypadku działalności prowadzonej na podstawie koncesji udzielonej przez starostę – warunków dotyczących ruchu zakładu górniczego, określonych w tej koncesji. Jeżeli stwierdzone zostanie bezpośrednie zagrożenie dla zakładu górniczego, jego pracowników, bezpieczeństwa powszechnego lub środowiska, organ nadzoru górniczego może w całości albo w części wstrzymać ruch tego zakładu lub jego urządzeń, określając warunki wznowienia ich ruchu.

W związku z wynikami kontroli oraz oględzin miejsc niebezpiecznych zdarzeń i wypadków przeprowadzonych w 2020 r., pracownicy inspekcyjno-techniczni urzędów górniczych w wyniku ustalenia stanu faktycznego wstrzymali w 558 przypadkach w całości lub części ruch zakładu górniczego lub jego urządzeń, w tym w 401 przypadkach w kopalniach węgla kamiennego.

Szczegółowe dane dotyczące liczby wstrzymanych robót górniczych lub wstrzymanego ruchu maszyn i urządzeń w poszczególnych rodzajach zakładów górniczych oraz poszczególnych obszarach w 2020 r. przez pracowników inspekcyjno-technicznych urzędów górniczych przedstawiono w tabeli 6. Najwięcej zatrzymań w kopalniach węgla kamiennego było spowodowanych nieprawidłowym stanem urządzeń energomechanicznych, których zatrzymano 288, w tym 210 urządzeń mechanicznych i 64 urządzeń elektrycznych.

Tabela 6. Wstrzymane przez organy nadzoru górniczego roboty górnicze oraz wstrzymane przez te organy ruch maszyn i urządzeń w zakładach górniczych w 2020 r.

Rodzaj zakładu górniczego	Przedmiot wstrzymania							Ogółem
	eksploatacja ścian	drażenie chodników	eksploatacja zabierek	inne roboty górnicze	urządzenia mechaniczne	urządzenia elektryczne	inne urządzenia	
kopalnie węgla kamiennego	37	39	0	37	210	64	14	401
pozostałe podziemne zakłady górnicze oraz zakłady*	0	3	3	10	15	10	4	45
odkrywkowe zakłady górnicze	2	0	0	71	30	2	5	110
otworowe zakłady górnicze wraz z zakładami wykonującymi roboty geologiczne	0	0	0	1	1	0	0	2
Razem	39	42	3	119	256	76	23	558

* podziemne zakłady górnicze (z wyłączeniem węgla kamiennego) oraz zakłady prowadzące działalność określoną w art. 2 ust. 1 Pgg

2.10. Działalność represyjna

Organy nadzoru górniczego skierowały do sądów rejonowych 143 wnioski o ukaranie sprawców wykroczeń. Wnioski do sądów rejonowych w 62 przypadkach skierowane zostały w związku z badaniem przyczyn i okoliczności niebezpiecznych zdarzeń i wypadków w zakładach górniczych, a w 81 przypadkach w wyniku przeprowadzonych kontroli w zakładach górniczych. Liczba spraw rozpoznanych przez sądy rejonowe w 2020 r. wyniosła 131.

Suma orzeczonych kar grzywny wyniosła 145 800 zł, a średnia wysokość kary grzywny 1 113 zł. Szczegółowe dane dotyczące liczby wniosków skierowanych do sądów rejonowych oraz dodatkowe dane dotyczące spraw wszczętych w tym zakresie przedstawiono w tabelach 7 i 8.

W 2020 r. organy nadzoru górniczego oraz pracownicy urzędów górniczych w stosunku do sprawców naruszających obowiązki pracownicze zastosowali w 495 przypadkach środki oddziaływania wychowawczego przewidziane w art. 41 Kodeksu wykroczeń. W 70 przypadkach środki oddziaływania wychowawczego zostały zastosowane w związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi podczas badania przyczyn i okoliczności zaistniałych niebezpiecznych zdarzeń oraz wypadków (z czego 18 środków zostało zastosowanych przez pracowników inspekcyjno-technicznych, a 52 w wyniku pisemnego wystąpienia dyrektorów urzędów górniczych), a w 425 przypadkach w związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi podczas kontroli (z czego 420 środków zostało zastosowanych przez pracowników inspekcyjno-technicznych, a 5 zostało zastosowanych w wyniku pisemnego wystąpienia dyrektorów OUG, SUG lub Prezesa WUG, skierowanego do pracodawcy). Liczbę środków oddziaływania wychowawczego obrazującą środki zastosowane w związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi w związku z zaistniałymi niebezpiecznymi zdarzeniami i wypadkami oraz podczas kontroli przedstawiono w tabeli 9.

W 2020 r. grzywnami w drodze mandatu karnego zostały ukarane 422 osoby na kwotę 178 500 zł, w tym 45 osób kierownictwa, 34 osoby wyższego dozoru ruchu, 157 osób dozoru ruchu oraz 186 innych osób.

Liczbę osób ukaranych grzywną w drodze mandatu karnego oraz łączną kwotę grzywien nałożonych w tym trybie w 2020 r. przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 7. Liczba wniosków o ukaranie w sprawach o wykroczenia, skierowanych w 2020 r. przez organy nadzoru górniczego do sądów rejonowych

Symbol urzędu	Liczba wniosków skierowanych do sądów w związku z zaistniałymi niebezpiecznymi zdarzeniami oraz wypadkami	Liczba wniosków skierowanych do sądów w związku z przeprowadzonymi kontrolami	Ogółem
OUG w Gdańsku	0	4	4
OUG w Gliwicach	6	3	9
OUG w Katowicach	37	4	41
OUG w Kielcach	1	8	9
OUG w Krakowie	0	5	5
OUG w Krośnie	0	2	2
OUG w Lublinie	0	16	16
OUG w Poznaniu	0	10	10
OUG w Rybniku	5	13	18
OUG w Warszawie	0	7	7
OUG we Wrocławiu	12	2	14
SUG	1	0	1
WUG	0	7	7
Razem	62	81	143

Tabela 8. Statystyka spraw o wykroczenia oraz liczba osób ukaranych przez sądy rejonowe na wniosek organów nadzoru górniczego w 2020 r.

Symbol urzędu	Liczba wniosków o ukaranie, skierowanych do sądów rejonowych	Liczba wniosków o ukaranie, rozpoznanych przez sądy rejonowe	Orzeczona grzywna (w zł)	Uniewinnienia, przedawnienia, odstąpienia od wymierzenia kary	Liczba osób ukaranych			
					kierownictwo	dozór wyższy	dozór	inne osoby
OUG w Gdańsku	4	0	0	0	0	0	0	0
OUG w Gliwicach	9	10	9 800	1	0	0	6	3
OUG w Katowicach	41	35	42 200	0	3	7	16	9
OUG w Kielcach	9	8	11 000	0	3	0	3	2
OUG w Krakowie	5	5	4 000	0	3	0	2	0
OUG w Krośnie	2	1	300	0	0	0	0	1
OUG w Lublinie	16	19	17 500	0	7	0	3	9
OUG w Poznaniu	10	15	25 000	0	5	0	2	8
OUG w Rybniku	18	13	10 800	0	0	5	6	2
OUG w Warszawie	7	7	7 800	0	4	0	0	3
OUG we Wrocławiu	14	11	8 700	0	0	0	8	3
SUG	1	1	2 000	0	0	0	0	1
WUG	7	6	6 700	0	1	1	4	0
Razem	143	131	145 800	1	26	13	50	41

Tabela 9. Liczba środków oddziaływania wychowawczego zastosowanych w 2020 r.

Symbol urzędu	Liczba zastosowanych środków w związku z niebezpiecznymi zdarzeniami oraz wypadkami			Liczba zastosowanych środków w związku z kontrolami			Łączna liczba zastosowanych środków		
	nałożonych przez pracowników inspekcyjno-technicznych	nałożonych w związku z pismem organu nadzoru górniczego	Ogółem	nałożonych przez pracowników inspekcyjno-technicznych	nałożonych w związku z pismem organu nadzoru górniczego	Ogółem	nałożonych przez pracowników inspekcyjno-technicznych	nałożonych w związku z pismem organu nadzoru górniczego	Ogółem
OUG w Gdańsku	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OUG w Gliwicach	0	41	41	100	2	102	100	43	143
OUG w Katowicach	0	8	8	70	1	71	70	9	79
OUG w Kielcach	1	0	1	11	0	11	12	0	12
OUG w Krakowie	0	0	0	12	0	12	12	0	12
OUG w Krośnie	0	0	0	4	2	6	4	2	6
OUG w Lublinie	0	0	0	12	0	12	12	0	12
OUG w Poznaniu	0	0	0	4	0	4	4	0	4
OUG w Rybniku	16	0	16	164	0	164	180	0	180
OUG w Warszawie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OUG we Wrocławiu	1	0	1	42	0	42	43	0	43
SUG	0	3	3	1	0	1	1	3	4
Razem (OUG + SUG)	18	52	70	420	5	425	438	57	495
WUG	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem (OUG+SUG+WUG)	18	52	70	420	5	425	438	57	495

Tabela 10. Liczba osób ukaranych grzywną w drodze mandatu karnego oraz łączna kwota grzywnien nałożonych w tym trybie w 2020 r.

Symbol urzędu	Liczba osób ukaranych	Łączna kwota nałożonych grzywnien (w zł)	Liczba osób ukaranych na stanowiskach			
			kierownictwa	dozoru wyższego	dozoru	innych osób w ruchu zakładu górniczego
OUG w Gdańsku	24	8 400	9	0	2	13
OUG w Gliwicach	22	10 000	2	4	10	6
OUG w Katowicach	83	40 200	4	10	59	10
OUG w Kielcach	16	8 750	2	0	0	14
OUG w Krakowie	19	6 650	5	1	3	10
OUG w Krośnie	13	4 600	2	0	0	11
OUG w Lublinie	78	31 450	7	1	20	50
OUG w Poznaniu	21	6 900	1	0	2	18
OUG w Rybniku	50	23 500	3	9	27	11
OUG w Warszawie	21	6 900	6	0	0	15
OUG we Wrocławiu	63	26 600	2	5	29	27
SUG	4	1 700	0	2	2	0
Razem (OUG + SUG)	414	175 650	43	32	154	185
WUG	8	2 850	2	2	3	1
Razem (OUG+SUG+WUG)	422	178 500	45	34	157	186

2.11. Działalność komisji powołanych przez Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego

Prezes WUG obowiązany jest do powoływania komisji do opiniowania stanu bezpieczeństwa powszechnego, związanego z ruchem zakładu górniczego, stanu bezpieczeństwa pracy w górnictwie oraz stanu rozpoznania i zwalczania zagrożeń w zakładach górniczych.

W 2020 r. istniały następujące komisje:

- Komisja Bezpieczeństwa Pracy w Górnictwie;
- Komisja do spraw Zagrożeń w Zakładach Górniczych;
- Komisja do spraw Szkoleń w Górnictwie;
- Komisja do spraw Ochrony Powierzchni.

Komisja Bezpieczeństwa Pracy w Górnictwie

Do zadań Komisji należy przedstawianie Prezesowi WUG opinii, wniosków oraz propozycji dotyczących stanu bezpieczeństwa pracy w górnictwie, w szczególności w zakresie:

- bezpieczeństwa i higieny pracy;
- stosowania przepisów wydanych na podstawie art. 120 ust. 1, art. 120 ust. 2 albo art. 124 Pgg;
- zagadnień niewymienionych w pkt 1 i 2, istotnych dla bezpieczeństwa pracy w górnictwie, wskazanych przez Prezesa WUG.

W roku 2020 nie odbyło się posiedzenie Komisji.

Komisja do spraw Zagrożeń w Zakładach Górniczych

Do zadań Komisji należą:

- opiniowanie stanu rozpoznania i zwalczania zagrożeń w celu bezpiecznego prowadzenia robót w warunkach występowania tych zagrożeń w:
 - zakładach górniczych,
 - zakładach;
- opiniowanie projektów prowadzenia robót górniczych w rejonach szczególnie zagrożonych tąpnięciami, pożarami, zapaleniem metanu, wyrzutami gazów i skał lub innymi zagrożeniami naturalnymi lub technicznymi występującymi w zakładach górniczych w związku z eksploatacją złóż;
- opiniowanie projektów odmetanowania zakładów górniczych lub zakładów oraz projektów wydobycia metanu ze złóż węgla kamiennego przez otwory z powierzchni;
- opiniowanie projektów wprowadzania wód technologicznych i innych do górotworu w aspekcie zagrożenia wodnego dla wyrobisk górniczych;
- analizowanie i ocenianie stanu przewietrzania wyrobisk podziemnych z uwzględnieniem parametrów mikroklimatu powietrza kopalnianego na stanowiskach pracy;
- opiniowanie projektowanych, w szczególności nowych, systemów eksploatacji w zakładach górniczych;
- opiniowanie projektów likwidacji zakładów górniczych lub zakładów albo ich oznaczonych części w kontekście związanych z tym zagrożeń;
- opiniowanie projektów aktów normatywnych, Polskich Norm oraz rozwiązań organizacyjno-technicznych, dotyczących zakresu zadań Komisji;
- inicjowanie prac badawczych związanych z zakresem zadań Komisji.

W roku 2020 odbyło się 9 posiedzeń Komisji, z czego w 8 przypadkach obrady przeprowadzone zostały w trybie zdalnym (z uwagi na zagrożenie wynikające z pandemii). Rozpatrzono 15 wniosków, w odniesieniu do których podjęto uchwały. Przedmiotem posiedzeń było opiniowanie zagadnień związanych z prowadzeniem robót górniczych w warunkach zagrożenia tąpnięciami (9 wniosków), zagrożenia wodnego (3 wnioski) oraz zagrożeń wentylacyjnych, zagrożeń skojarzonych (tąpnięciami, metanowego oraz wyrzutami gazów i skał) i zagrożenia osuwiskowego (po 1 wniosku).

Komisja do spraw Szkoleń w Górnictwie

Do zadań Komisji należy przedstawianie Prezesowi WUG opinii, wniosków oraz propozycji dotyczących organizacji i prowadzenia szkoleń osób wykonujących czynności w ruchu zakładu górniczego albo zakładu, w szczególności szkoleń w zakresie:

- bezpieczeństwa i higieny pracy;
- rozpoznawania i zwalczania zagrożeń naturalnych i technicznych w zakładach górniczych albo zakładach oraz zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego, związanego z ruchem zakładu górniczego albo zakładu.

Komisja zadania realizuje w szczególności poprzez:

- opiniowanie ramowych programów szkolenia prowadzonego przez podmioty wymienione w art. 112 ust. 3 Pgg;
- analizowanie działalności jednostek organizacyjnych prowadzących działalność szkoleniową dla potrzeb zakładów górniczych albo zakładów oraz przedstawianie wniosków wynikających z tej analizy;
- przygotowywanie propozycji ujednoczenia zasad i metod szkolenia osób wykonujących czynności w ruchu zakładu górniczego albo zakładu;
- opiniowanie propozycji programów nauczania dla szkół i uczelni w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w górnictwie.

W 2020 r. odbyło się jedno posiedzenie Komisji. W wyniku prac Komisji opracowane zostały:

- minimalne wymagania dotyczące czasookresu kursów specjalistycznych uprawniających do wykonywania czynności specjalistycznych w ruchu odkrywkowych zakładów górniczych oraz w ruchu zakładów wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi, zakładów górniczych wykonujących roboty geologiczne lub zakładów górniczych prowadzących podziemne składowanie dwutlenku węgla;
- programy ramowe kursów uprawniających do wykonywania czynności specjalistycznych oraz innych czynności w ruchu podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny oraz wydobywających rudy miedzi;
- ujednoczone zapisy w planach ruchu podziemnych zakładów górniczych dotyczące szkoleń pracowników.

Komisja do spraw Ochrony Powierzchni

Do zadań Komisji do spraw Ochrony Powierzchni należy opiniowanie stanu bezpieczeństwa powszechnego, związanego z ruchem zakładu górniczego wydobywającego kopaliny ze złóż albo zakładu prowadzącego działalność określoną w art. 2 ust. 1 Pgg. W roku 2020 Komisja procedowała nad opracowaniem pt. „Program ochrony powierzchni dla eksploatacji projektowanej do planu ruchu na lata 2021–2023 wraz z perspektywą do 2026 roku”, przedłożonym przez Węgłokoks Kraj Sp. z o.o. KWK „Bobrek-Piekary” Ruch „Bobrek”. Z uwagi na obostrzenia epidemiczne, posiedzenie dotyczące powyższego tematu odbyło się w sposób zdalny w oparciu o ustalenia Przewodniczącego Komisji, z wykorzystaniem poczty elektronicznej. Zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego było elementem kluczowym przy wydawaniu przez Komisję opinii, czego wyrazem są zalecenia zawarte w podjętej uchwale.

2.12. Nadzór nad szkoleniami w górnictwie

Realizując art. 170 ust. 3 Pgg, organy nadzoru górniczego sprawowały nadzór i kontrolę nad szkoleniem osób wykonujących czynności w ruchu zakładu górniczego lub zakładu. W tym zakresie pracownicy urzędów górniczych wykonali 48 kontrolnych dniówek roboczych w jednostkach organizacyjnych prowadzących działalność szkoleniową, w zakresie prowadzenia dokumentacji szkoleniowych, posiadania odpowiedniej kadry oraz niezbędnych środków umożliwiających właściwe szkolenie. Kontrole przeprowadzone przez przedstawicieli urzędów górniczych wykazały szereg nieprawidłowości związanych z realizacją szkoleń osób wykonujących czynności w ruchu zakładu górniczego lub zakładu, w tym braki:

- dokumentacji szkoleniowych, w tym (art. 112 ust. 5 Pgg) programów szkoleń wymagających zatwierdzenia przez właściwy organ nadzoru górniczego;
- aktualnych szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy osób wykonujących czynności w ruchu zakładu górniczego;
- kursów specjalistycznych osób kierownictwa i dozoru ruchu oraz strzałowych i wydawców środków strzałowych.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydane zostały decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości, nałożone zostały grzywny w drodze mandatów karnych oraz zastosowano środki oddziaływania wychowawczego zgodnie z art. 41 Kodeksu wykroczeń.

Na realizację szkoleń w 2020 r. oraz możliwość kompleksowego skontrolowania tego obszaru przez organy nadzoru górniczego niekorzystnie wpłynęło zagrożenie epidemiczne związane z koronawirusem. Większość przedsiębiorców górniczych w marcu 2020 r. wstrzymała realizację szkoleń bhp, kursów specjalistycznych oraz kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe pracowników. Wznowiono je, zgodnie z zaleceniami Głównego Inspektora Pracy, w formie e-learningu oraz samokształcenia kierowanego z użyciem środków komunikacji elektronicznej, w tym dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych.

Zgodnie z stanowiskiem Głównego Inspektora Pracy z dnia 20 kwietnia 2020 r., w przypadku gdy termin przeprowadzenia szkolenia okresowego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy przypada w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, termin ten wydłużono do 60 dnia od dnia odwołania tych stanów. Natomiast zgodnie z rozporządzeniami Ministra Aktywów Państwowych z dnia 19 czerwca 2020 r. i 23 czerwca 2020 r. zmieniającymi rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu podziemnych zakładów górniczych, ratownictwa górniczego oraz szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu odkrywkowego zakładu górniczego, okresy ważności powtarzanych okresowo specjalistycznych kursów i szkoleń oraz okresowych specjalistycznych szkoleń z zakresu ratownictwa górniczego, których ważność upływa podczas występowania któregokolwiek z tych stanów, przedłużono do 90 dni od dnia zniesienia stanu nadzwyczajnego, odwołania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii.

2.13. Inspirowanie i wspomaganie badań naukowych w górnictwie

Z inicjatywy Prezesa WUG, 2 kwietnia 2019 r. w siedzibie WUG, odbyło się spotkanie przedstawicieli przedsiębiorców, uczelni technicznych i jednostek naukowo-badawczych dotyczących wdrożenia i realizacji niektórych wniosków Komisji powołanej do zbadania przyczyn i okoliczności tąpnięcia oraz wypadku zbiorowego, zaistniałych w dniu 5 maja 2018 r. w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A. KWK „Borynia—Zofiówka—Jastrzębie”, Ruch „Zofiówka” w Jastrzębiu-Zdroju. Podczas spotkania zaakceptowano i podpisano porozumienie, na mocy którego utworzony został Zespół do spraw weryfikacji metod i sposobów prognozy stanu zagrożenia tąpnięciami w podziemnych zakładach górniczych. Do jego zadań należy:

- opracowanie metody oceny możliwości uaktywniania się uskoków o dużych zrzutach i metody prognozowania wielkości zagrożenia sejsmicznego, wywołanego przez takie procesy;
- opracowanie zasad projektowania i prowadzenia robót górniczych w sąsiedztwie uskoków o dużych zrzutach;

- weryfikacja i analiza możliwości modyfikacji stosowanych powszechnie w górnictwie węglowym metod oceny stanu zagrożenia tąpnięciami w aspekcie szerszego ich wykorzystania do prognozy wstrząsów generowanych w sąsiedztwie uskóków o dużych zrzutach.

Realizując prace powołanego Zespołu, w listopadzie 2020 r. zostały wypracowane propozycje zagadnień badawczych do realizacji w ramach dalszych działań służących poprawie efektywności aktualnie stosowanych zasad, kryteriów i procedur prognostycznych dotyczących ocen zagrożenia tąpnięciami. Przedstawiają się one następująco:

- dobranie najbardziej informatywnych kryterialnych parametrów monitoringowych przy wykorzystaniu dostępnych danych sejsmologicznych skojarzonych z geomechanicznymi modelami tąpnięcia i geofizycznymi modelami rozwoju sejsmiczności;
- badanie związków parametrów PPV z sejsmicznością indukowaną w kopalniach węgla kamiennego i rud miedzi w aspekcie bezpieczeństwa wyrobisk górniczych;
- weryfikowanie metod rozeznania górniczego w aspekcie poprawy skuteczności oceny stanu zagrożenia tąpnięciami w kopalniach węgla kamiennego;
- weryfikowanie metody sondażu małośrednicowego w aspekcie poprawy skuteczności oceny stanu zagrożenia tąpnięciami w kopalniach węgla kamiennego;
- opracowanie alternatywnych sposobów interpretacji wyników monitoringu sejsmoakustycznego w aspekcie poprawy skuteczności oceny stanu zagrożenia tąpnięciami w kopalniach węgla kamiennego;
- ocena wpływu zaburzeń tektonicznych o dużych zrzutach na stan zagrożenia tąpnięciami podziemnych wyrobisk górniczych.

Warto też odnotować kilka działań dotyczących inspirowania i wspomagania badań naukowych w górnictwie podjętych przez OUG. I tak, w trakcie przeprowadzonych przez OUG w Krakowie kontroli w podziemnych zakładach górniczych zasugerowano zastosowanie dodatkowego sprzętu pomiarowego oraz nowych rozwiązań technicznych, w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa w Kopalni Soli „Wieliczka” w Wieliczce. Dotyczyły one:

- wykorzystania rozwarstwieniomierza RAGh do kontroli przemieszczeń zachodzących w bezpośrednim otoczeniu podziemnych wyrobisk górniczych;
- zastosowania udoskonalonego programu Vengraph do obliczeń wentylacji likwidowanej niezabytkowej wschodniej części kopalni;
- zmodernizowania systemu ogólnozakładowej łączności telefonicznej wraz z modernizacją systemu dyspozytora ruchu zakładu górniczego.

Z kolei OUG w Poznaniu w roku 2020 współpracował z jednostkami naukowo-badawczymi m.in. w zakresie następujących zagadnień:

- w Kopalni Soli „Kłodawa” S.A. kontynuowano wieloletnie, cykliczne pomiary wraz z opracowaniem i analizą konwergencji wyrobisk komorowych, deformacji filarów międzykomorowych i półek międzypoziomowych oraz chodników (współpraca z Ośrodkiem Badawczo-Rozwojowym Górnictwa Surowców Chemicznych „Chemkop” Sp. z o.o.). Wieloletnie, systematyczne i cykliczne pomiary zaciskania wyrobisk i deformacji calizn w poszczególnych polach eksploatacji KS „Kłodawa” nie wykazują oznak utraty stateczności górotworu w głównych rejonach koncentracji pustek poeksploatacyjnych. Wyniki pomiarów wykonanych w 2020 r. na rozbudowywanej systematycznie sieci pomiarowej potwierdziły ten korzystny, długotrwały trend, charakteryzujący się stopniowym wyhamowaniem szybkości zjawisk deformacyjnych lub ich stabilizacją.
- w zakresie podnoszenia poziomu bezpieczeństwa powszechnego związanego z działalnością górnictwem Kopalni Soli „Kłodawa” S.A. wykonano analizy izotopowe prób solanek, badania składu chemicznego wody dopływającej do szybów Michał, Barbara i Chrobry oraz zbadano skład chemiczny próbek solanki, współpracując z: Towarzystwem Badania Przemian Środowiska GEOSFERA w Krakowie, Pracownią Geologii Izotopowej i Geoekologii Instytutu Nauk Geologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Głównym Instytutem Górnictwa w Katowicach.

Natomiast OUG w Rybniku podczas prowadzonych badań powypadkowych, w związku z wypadkiem zaistniałym w dniu 27 października 2020 r. w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A. KWK „Borynia–Zofiówka” Ruch „Zofiówka” w Jastrzębiu-Zdroju i stwierdzeniem o nieselektywnym zadziałaniu zabezpieczeń w sieci dołowej średniego i niskiego napięcia, zainspirował powołanie zespołu specjalistów składającego się przedstawicieli świata nauki – Politechniki Śląskiej, producenta urządzeń i zabezpieczeń, jednostki wyspecjalizowanej OPA ROW Sp. z o.o. oraz użytkownika, który dokona analizy doboru i oceny działania zabezpieczeń w przedmiotowej sieci elektrycznej w trakcie tego zdarzenia. Wnioski z prac tego zespołu mogą przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa przy eksploatacji sieci elektrycznych w wyrobiskach podziemnych zakładów górniczych.

2.14. Stosowanie przez nadzór górniczy przyrządów pomiarowych

WUG zrealizował już 6 zadań związanych z wyposażeniem organów nadzoru górniczego w sprzęt służący do monitorowania eksploatacji kopalni, które były prowadzone w ramach programów priorytetowych pn.: „Program dla przedsięwzięć zmierzających do zmniejszenia uciążliwości wynikających z wydobywania kopalni i ich wzbogacania oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko procesów likwidacji zakładów górniczych oraz prac badawczych dla rozpoznania zasobów wód zaliczanych do kopalni” oraz „Geologia i górnictwo”. Zadania te zostały sfinansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W ramach powyższych programów zakupiono przyrządy kontrolno-pomiarowe oraz licencje oprogramowania wspomagającego pracę tych urządzeń, które następnie zostały przekazane do użytkownika przez pracowników inspekcji no-technicznych urzędów górniczych. W wyniku zawartych umów dofinansowano łącznie zakup 113 przyrządów kontrolno-pomiarowych, 11 licencji oprogramowania wspomagającego funkcjonowanie urządzeń GPS oraz 1 stacji roboczej PC. W celu zapewnienia właściwego stosowania przyrządów opracowane i wdrożone zostały „Zasady wykorzystania przyrządów kontrolno-pomiarowych zakupionych ze środków NFOŚiGW w Warszawie”.

Monitorowanymi przyrządami wykonano w 2020 r. ogółem 547 pomiarów i badań, stwierdzając 243 nieprawidłowości. Zakupione przyrządy kontrolno-pomiarowe pozwoliły na identyfikację i zapobieganie zagrożeniom dla środowiska w obszarach: nielegalna eksploatacja, naruszenia warunków eksploatacji (wysokość skarp i zboczy w wyrobiskach odkrywkowych). Umożliwiły także poprawę bezpieczeństwa pracy poprzez kontrolę parametrów aerologicznych panujących w podziemnych wyrobiskach górniczych, a także parametrów pracy maszyn i urządzeń mogących doprowadzić do awarii i katastrof mających skutek dla powierzchni i pozostałych elementów środowiska.

2.15. Działalność związana z ustalaniem opłaty podwyższonej w związku z prowadzeniem nielegalnej eksploatacji

Zgodnie z art. 140 ust. 1 i 2 pkt 2 Pgg, organy nadzoru górniczego są właściwe do ustalania opłaty podwyższonej w przypadku działalności wykonywanej bez wymaganej koncesji albo bez zatwierdzonego albo podlegającego zgłoszeniu projektu robót geologicznych, w zakresie niezastrzeżonym dla ministra właściwego do spraw środowiska.

Ponadto, organy nadzoru górniczego ustalają opłatę podwyższoną w przypadku naruszenia wymagań określonych w art. 4 ust. 1 i 2 Pgg, od których zależy możliwość wydobywania bez koncesji piasków i żwirów, przeznaczonych dla zaspokojenia potrzeb własnych osoby fizycznej, z nieruchomości stanowiących przedmiot jej prawa własności (użytkowania wieczystego), bez prawa rozporządzania wydobytą kopaliną, jeżeli jednocześnie wydobywanie będzie wykonywane bez użycia środków strzałowych, nie będzie większe niż 10 m³ w roku kalendarzowym oraz nie naruszy przeznaczenia nieruchomości.

Ten, kto zamierza podjąć wydobywanie piasków i żwirów, o którym mowa w art. 4 ust. 1 Pgg, z nieruchomości stanowiącej przedmiot jego prawa własności (użytkowania wieczystego), jest obowiązany z 7-dniowym wyprzedzeniem na piśmie zawiadomić o tym właściwy organ nadzoru górniczego, określając lokalizację zamierzonych robót oraz zamierzony czas ich wykonywania. W przypadku naruszenia wymagań określonych w art. 4 ust. 1 i 2 Pgg, właściwy organ nadzoru górniczego, w drodze decyzji, ustala prowadzącemu taką działalność opłatę podwyższoną. W 2020 r. dokonano 323 zgłoszenia o wykonywaniu działalności podlegającej opłacie podwyższonej, z czego 315 pochodziło z tzw. źródeł zewnętrznych, a 8 stanowiło tzw. informację własną, pozyskaną przez pracowników OUG. W przedmiotowym okresie dyrektorzy OUG skierowali 134 zawiadomienia o wszczęciu postępowań w sprawach ustalania opłat podwyższonych do 178 stron. Wydano 102 decyzje ustalające 106 stronom opłaty podwyższone na łączną kwotę 10 534 806,22 zł.

W 2020 r. do Prezesa WUG wpłynęły 44 odwołania od decyzji ustalających opłaty podwyższone. W wyniku rozpatrzenia przedmiotowych odwołań, Prezes WUG wydał w tym okresie 37 decyzji, w tym: 16 utrzymujących w mocy decyzje organów I instancji ustalające opłaty podwyższone na łączną kwotę 2 868 099 zł, 14 decyzji uchylających decyzje organów I instancji i przekazujących sprawy do ponownego rozpatrzenia tym organom, 6 decyzji uchylających decyzje organów I instancji w całości lub w części i ustalających opłaty podwyższone na łączną kwotę 59 371 zł oraz 1 decyzję uchylającą decyzję organu I instancji i umarzającą postępowanie I instancji w całości. W kwestii jednego odwołania Prezes WUG odmówił przywrócenia terminu do jego wniesienia, a w odniesieniu do jednego odwołania stwierdził jego niedopuszczalność. Na dzień 31 grudnia 2020 r. prowadzonych było 5 postępowań z odwołań od decyzji organów I instancji ustalających opłaty podwyższone.

Do dnia 31 grudnia 2020 r. za pośrednictwem Prezesa WUG wniesiono 13 skarg do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach na powyższe decyzje Prezesa WUG utrzymujące w mocy zaskarżone decyzje ustalające opłatę podwyższoną oraz decyzje uchylające decyzje organu I instancji w całości lub w części i ustalające opłatę podwyższoną.

W tabelach 11 i 12 przedstawiono dane dotyczące postępowań prowadzonych w 2020 r. w I i II instancji przez organy nadzoru górniczego w sprawach z zakresu ustalania opłat podwyższonych (stan na 31 grudnia 2020 r.).

Tabela 11. Postępowania w sprawach z zakresu ustalania opłat podwyższonych prowadzone w 2020 r. w I instancji

Symbol urzędu	Zgłoszenia	Zawiadomienia o wszczęciu	Decyzje ustalające opłatę podwyższoną	Ustalone opłaty podwyższone ogółem (zł)
OUG w Gdańsku	47	38	16	1 727 454,00
OUG w Gliwicach	12	4	9	1 298 855,00
OUG w Katowicach	6	3	1	26 238,00
OUG w Kielcach	47	10	12	1 809 958,00
OUG w Krakowie	16	8	8	2 122 284,62
OUG w Krośnie	16	10	9	1 825 698,00
OUG w Lublinie	34	19	10	122 018,60
OUG Poznań	56	19	21	991 830,00
OUG w Rybniku	6	3	1	14 464,00
OUG w Warszawie	73	18	12	583 686,00
OUG we Wrocławiu	10	2	3	12 320,00
Razem	323	134	102	10 534 806,22

Tabela 12. Postępowania w sprawach z zakresu ustalania opłat podwyższonych prowadzone w 2020 r. w II instancji

Symbol urzędu	Liczba zaskarżonych decyzji	Opłaty ustalone zaskarżonymi decyzjami (zł)	Postępowania w toku	Decyzje utrzymujące w mocy	Decyzje uchylające i przekazujące do ponownego rozpatrzenia	Decyzje uchylające i ustalające opłatę podwyższoną	Decyzje uchylające i umarzające postępowanie pierwszej instancji	Skargi na decyzje do WSA
OUG w Gdańsku	11	2 211 045,00	4	4	3	—	—	2
OUG w Gliwicach	2	50 589,00	—	—	1	1	—	—
OUG w Katowicach	4	310 516,00	—	4	—	—	—	2
OUG w Kielcach	5	2 745 350,00	—	2	2	—	—	2
OUG w Krakowie	3	1 836 319,89	—	—	1	1	1	1
OUG w Krośnie	6	1 802 124,00	1	2	3	—	—	2
OUG w Lublinie	3	35 857,00	—	1	—	2	—	1
OUG w Poznaniu	6	1 853 198,00	—	1	3	1	—	—
OUG w Rybniku	2	346 248,00	—	1	1	—	—	1
OUG w Warszawie	1	108 240,00	—	1	—	—	—	1
OUG we Wrocławiu	1	4 920,00	—	—	—	1	—	1
Razem	44	11 304 406,89	5	16	14	6	1	13

3. Działalność kontrolna Wyższego Urzędu Górniczego w jednostkach podległych oraz kontrola wewnętrzna

3.1. Działalność kontrolna Wyższego Urzędu Górniczego w jednostkach podległych

Działalność kontrolna w jednostkach podległych realizowana była przez Samodzielne Stanowisko do spraw Kontroli w oparciu o zatwierdzony przez Prezesa WUG „Plan kontroli na 2020 rok”, który w związku z wprowadzeniem w Polsce stanu epidemii dwukrotnie weryfikowano.

Zasady działalności kontrolnej oparto o wymogi wynikające z ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224) oraz Standardy kontroli w administracji rządowej, zatwierdzone przez Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w dniu 31 sierpnia 2017 r., jak również akty wewnętrzne Prezesa WUG.

W roku 2020 przeprowadzono sześć kontroli planowanych w następujących jednostkach podległych:

- OUG w Gdańsku;
- OUG w Gliwicach;
- OUG w Katowicach;
- OUG w Warszawie;
- OUG we Wrocławiu;
- SUG.

Ze względu na trwający na terenie całego kraju stan epidemii, w powyższych jednostkach, z wyłączeniem OUG we Wrocławiu, prowadzono kontrole zdalne, tj. poza siedzibą jednostki kontrolowanej, z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej i dokumentów w formie elektronicznej.

W związku z wynikami kontroli, Prezes WUG kierował do dyrektorów kontrolowanych urzędów górniczych wystąpienia pokontrolne, zawierające ocenę działalności oraz wnioski i zalecenia. Dyrektorzy urzędów górniczych pisemnie informowali Prezesa WUG o podjętych działaniach w celu poprawy ich funkcjonowania.

Działalność kontrolna WUG realizowana była także poprzez prowadzenie kontroli nieprzewidzianej okresowym planem kontroli. W 2020 r. przeprowadzono dwie kontrole w trybie uproszczonym w następujących jednostkach podległych:

- OUG w Kielcach;
- OUG w Krakowie.

3.2. Kontrola wewnętrzna w Wyższym Urzędzie Górniczym

W ramach realizacji „Planu kontroli na 2020 rok” Samodzielne Stanowisko do spraw Kontroli przeprowadziło kontrolę w trybie zwykłym w Samodzielnym Wydziale Kadr i Szkolenia.

Ponadto na polecenie Prezesa WUG Samodzielne Stanowisko do spraw Kontroli przeprowadziło kontrole w trybie uproszczonym w zakresie poprawności formalno-prawnej i merytorycznej decyzji wydawanych w postępowaniu administracyjnym w pierwszej instancji przez dyrektorów departamentów WUG z upoważnienia Prezesa WUG, wydanego na podstawie art. 268a Kodeksu postępowania administracyjnego.

W powyższym zakresie przedmiotowym przeprowadzono kontrole w:

- Departamencie Energomechanicznym;
- Departamencie Górnictwa;
- Departamencie Ochrony Środowiska i Gospodarki Złóżem;
- Departamencie Warunków Pracy i Szkolenia.

4. Rozpatrywanie skarg, wniosków, petycji oraz interwencji i listów

4.1. Skargi, wnioski, petycje oraz interwencje i listy rozpatrywane przez Wyższy Urząd Górniczy

W 2020 r. do Prezesa WUG wpłynęło 6 skarg, przy czym 1 skargę przekazano według właściwości. Przedmiotem skarg było zaniedbanie lub nienależyte wykonywanie zadań przez dyrektorów urzędów górniczych albo przez ich pracowników. W zakresie rozstrzygnięć podjętych przez Prezesa WUG 4 skargi rozpatrzono w ustawowym terminie i uznano za bezzasadne, natomiast w przypadku 1 skargi wyznaczono termin załatwienia sprawy w roku 2021.

W WUG w 2020 r. nie zarejestrowano żadnych wniosków oraz nie złożono żadnych petycji.

W 2020 r. do WUG wpłynęło 8 interwencji, w związku z nieprawidłowościami w prowadzeniu działalności przedsiębiorców, innych podmiotów lub jednostek podlegających nadzorowi i kontroli organów nadzoru górniczego. Urząd rozpatrzył bezpośrednio 7 spraw, a 1 sprawę przekazał do załatwienia właściwemu miejscowo OUG.

4.2. Skargi, wnioski, petycje oraz interwencje i listy rozpatrywane przez okręgowe urzędy górnicze i Specjalistyczny Urząd Górniczy

W 2020 r. do OUG i SUG wpłynęły 4 skargi, przy czym 3 skargi przekazano według właściwości, a 1 skarga rozpatrzona bezpośrednio została uznana za bezzasadną. W urzędach tych nie zarejestrowano żadnego wniosku oraz żadnej petycji.

Tabela 13. Zbiorcze zestawienie skarg i wniosków, petycji oraz interwencji i listów, które wpłynęły w 2020 r. do Wyższego Urzędu Górniczego, okręgowych urzędów górniczych i Specjalistycznego Urzędu Górniczego

Symbol urzędu	Skargi i wnioski	Petycje	Interwencje i listy
OUG w Gdańsku	0	0	8
OUG w Gliwicach	0	0	31
OUG w Katowicach	0	0	23
OUG w Kielcach	1	0	37
OUG w Krakowie	1	0	25
OUG w Krośnie	0	0	9
OUG w Lublinie	0	0	4
OUG w Poznaniu	0	0	23
OUG w Rybniku	0	0	26
OUG w Warszawie	2	0	7
OUG we Wrocławiu	0	0	27
SUG	0	0	4
WUG	6	0	8
Razem	10	0	232

Oprócz skarg i wniosków na działalność urzędów lub ich pracowników, do wszystkich urzędów wpływały informacje (tzw. interwencje i listy), których przedmiotem była działalność przedsiębiorców oraz innych podmiotów lub jednostek, podlegających nadzorowi i kontroli organów nadzoru górniczego.

W 2020 r. do OUG i SUG wpłynęły 222 interwencje i 2 listy, przy czym 8 interwencje przekazano do innych instytucji zgodnie z właściwością.

Analiza interwencji i listów, które wpłynęły do urzędów górniczych w 2020 r., wskazuje, że zgłoszone w nich nieprawidłowości w związku z nieprzestrzeganiem przez przedsiębiorców przepisów stosowanych w ruchu zakładu górniczego:

- potwierdziły się w 53 sprawach;
- częściowo potwierdziły się w 22 sprawach;
- nie potwierdziły się w 141 sprawach.

Zbiorcze zestawienie przedstawiono w tabeli 13.

5. Reprezentowanie Skarbu Państwa w sprawach z tytułu szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego

Zgodnie z art. 146 ust. 4 Pgg, w razie braku przedsiębiorcy odpowiedzialnego za szkodę związaną z działalnością górniczą albo jego następcy prawnego roszczenia o naprawę szkody przysługują przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez właściwy miejscowo organ nadzoru górniczego.

Do dnia 31 grudnia 2020 r. do dyrektorów OUG, będących reprezentantami Skarbu Państwa w sprawach o roszczenia z art. 146 ust. 4 Pgg, wpłynęło 13 spraw o naprawę szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego. W 11 przypadkach dyrektorzy OUG, wyjaśniając kwestie odpowiedzialności Skarbu Państwa, odmówili zawarcia ugody; w 2 sprawach toczą się postępowania wyjaśniające. Przed sądem powszechnym toczy się 1 sprawa z udziałem dyrektora OUG oraz 4 sprawy z udziałem Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – zastępującej dyrektora OUG.

6. Działalność legislacyjna

Prezes WUG brał udział w opiniowaniu 60 projektów aktów normatywnych, co odbywało się dwutorowo:

- przedstawiane było stanowisko Prezesa WUG bezpośrednio organowi występującemu z inicjatywą prawodawczą lub Ministrowi Aktywów Państwowych;
- przedstawiane było stanowisko Prezesa WUG w sprawach projektów, które zostały otrzymane za pośrednictwem Ministra Aktywów Państwowych albo zostały poddane analizie z inicjatywy Prezesa WUG.

W przypadku niektórych projektów aktów normatywnych przedstawiciele Prezesa WUG brali również aktywny udział w kolejnych etapach prac nad tymi projektami, tj. w uzgodnieniach roboczych, spotkaniach i konferencjach konsultacyjnych oraz posiedzeniach komisji prawniczych. Dotyczyło to:

- projektu ustawy o systemach homologacji typu UE i nadzoru rynku silników spalinowych przeznaczonych do maszyn mobilnych nieporuszających się po drogach;
- projektu ustawy o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz niektórych innych ustaw.

Ponadto, w 2020 r. Prezes WUG, na podstawie upoważnienia udzielonego przez Ministra Aktywów Państwowych, prowadził prace nad projektem rozporządzenia Ministra Aktywów Państwowych w sprawie kwalifikacji w zakresie górnictwa i ratownictwa górniczego.

7. Współpraca z instytucjami publicznymi i przedsiębiorstwami

W 2020 r. Prezes WUG, jako organ uczestniczący w rządowym procesie legislacyjnym, współpracował z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów oraz Rządowym Centrum Legislacji, a ponadto z Ministerstwem Cyfryzacji oraz Nauką i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym, biorąc udział w testach systemu eRPL 2.0, powstającego w ramach projektu „Rozwój systemu do obsługi Rządowego Procesu Legislacyjnego – eRPL 2.0”.

WUG był również zaangażowany w prace Międzyresortowego Zespołu do spraw reformy systemów oceny zgodności i nadzoru rynku, utworzonego przez Prezesa Rady Ministrów. Prezes WUG jest wyspecjalizowanym organem kontroli wyrobów oraz organem nadzoru rynku zgodnie z wymogami ustaw o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku, o systemie oceny zgodności i Pgg.

W 2020 r., na podstawie informacji uzyskiwanych od przedsiębiorców za pośrednictwem OUG, opracowano i przekazano do Głównego Urzędu Statystycznego dane dotyczące rekultywacji i zagospodarowania terenów przekształconych działalnością górniczą w 2019 r., objęte „Programem badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2019”. Utrzymywano też stałe kontakty z Ministerstwem Klimatu i Środowiska, które jest odpowiedzialne za transpozycję dyrektywy 2006/21/WE w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego. Ponadto, w 2020 r. pracownicy WUG zostali powołani w skład Regionalnej Komisji do spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko. W 2020 r. odbyło się jedno posiedzenie tej Komisji. Uczestniczono też w opiniowaniu wniosku skierowanego do Komisji przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach oraz zapiniowano 2 wnioski w sprawie uzyskania rejestracji w systemie EMAS.

Organy nadzoru górniczego w roku 2020 kontynuowały także współpracę z Głównym Inspektorem Pracy i okręgowymi inspektorami pracy oraz Prezesem i dyrektorami oddziałów Urzędu Dozoru Technicznego w ramach realizacji porozumienia zawartego w dniu 26 lutego 2013 r. pomiędzy Prezesem Wyższego Urzędu Górniczego a Głównym Inspektorem Pracy w sprawie zasad współdziałania organów nadzoru górniczego z Państwową Inspekcją Pracy i urzędów górniczych oraz porozumienia zawartego w dniu 26 lutego 2013 r. pomiędzy Prezesem Urzędu Dozoru Technicznego a Prezesem Wyższego Urzędu Górniczego w sprawie współpracy Urzędu Dozoru Technicznego i urzędów górniczych.

Współpracowano również z Polskim Komitetem Normalizacyjnym poprzez udział przedstawicieli w pracach Komitetów Technicznych oraz z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w zakresie działań prewencyjnych zmierzających do ograniczenia ryzyka zaistnienia wypadków i niebezpiecznych zdarzeń związanych z zagrożeniami występującymi w górnictwie, szczególnie w górnictwie podziemnym. W ramach współpracy z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w roku 2020 wykonane zostało opracowanie pt. Vademecum – ochrona słuchu w górnictwie.

W 2020 r. WUG kontynuował też współpracę z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy – Państwowym Instytutem Badawczym. W ramach tej współpracy przedstawiciele WUG uczestniczyli w seminariach poświęconych realizacji piątego etapu programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy”.

W związku z zagrożeniem epidemicznym COVID-19, Prezes WUG podjął działania zmierzające do wypracowania zasad przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się koronawirusa w górnictwie. W skład powołanego 17 marca 2020 r. przez Prezesa WUG Nadzwyczajnego Zespołu do spraw zagrożeń w podziemnych zakładach górniczych w związku z przeciwdziałaniem COVID-19, obok przedstawicieli przedsiębiorców górniczych, wchodził Zastępca Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego, którego udział w pracach Zespołu został uznany za bezwzględnie konieczny z uwagi na ustawowe uprawnienia i zadania służb sanitarnych w obliczu zagrożeń epidemicznych. Zespół opracował podstawowe zalecenia dotyczące procedur postępowania w podziemnych zakładach górniczych i w zakładach prowadzących działalność określoną w art. 2 ust. 1 Pgg (m.in. kopalnie zlikwidowane, trasy turystyczne), w związku z zagrożeniem epidemicznym chorobą zakaźną, wywołaną wirusem SARS-CoV-2.

Ważne miejsce w działalności organów nadzoru górniczego zajmowała w minionych latach współpraca z organami samorządu terytorialnego i przedsiębiorcami górniczymi w ramach 18 zespołów porozumiewawczych do spraw oceny i koordynacji eksploatacji górniczej pod terenami miast i gmin. Stanowią one platformę dyskusji sprzyjającej współpracy i porozumieniu dla realizacji zasad zrównoważonego rozwoju na obszarach gmin górniczych. W roku 2020, z uwagi na zagrożenie epidemiczne oraz ustanowione określone ograniczenia, nakazy i zakazy z tym związane, obrady zespołów porozumiewawczych zostały niemal całkowicie odwołane. Wyjątkiem było posiedzenie Zespołu Porozumiewawczego dla okresowej oceny wpływów na powierzchnię terenu eksploatacji górniczej Przedsiębiorstwa Górniczego „SILESIA” Sp. z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach w granicach administracyjnych gmin Bestwina, Czechowice-Dziedzice, Goczałkowice-Zdrój, Miedźna, Pszczyna oraz Wilamowice, które odbyło się w formie wideokonferencji.

W roku 2020 pracownicy organów nadzoru górniczego brali udział m.in. w następujących konferencjach, seminariach lub spotkaniach:

- w dniach 24–26 lutego w Krakowie odbyła się jedna z najważniejszych konferencji branży górniczej – XXIX Szkoła Eksploatacji Podziemnej – wydarzenie cykliczne, od lat uznawane za największe w Polsce spotkanie kadry inżynierskiej i środowiska naukowego, działającego w obszarze górnictwa podziemnego. W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele WUG. W ramach współpracy ze Szkołą Eksploatacji Podziemnej, Wielka Kapituła Konkursu „Bezpieczna Kopalnia” wyłoniła najbezpieczniejsze kopalnie węgla kamiennego i rud miedzi. Konkurs „Bezpieczna Kopalnia” współorganizowała Fundacja „Bezpieczne Górnictwo im. prof. Wacława Cybulskiego”, której celem jest promowanie dobrych praktyk w polskim górnictwie, zwłaszcza w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy;
- w dniu 18 września w KWK „Pniówek”, należącej do Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A., Prezes WUG i Dyrektor Departamentu Warunków Pracy i Szkolenia w WUG uczestniczyli w seminarium zorganizowanym w ramach projektu pn. Sektorowa Rama Kwalifikacji dla Górnictwa.

Ponadto w dniu 22 lipca 2020 r. w siedzibie WUG odbyło się spotkanie Prezesa WUG z Prezesem Zarządu JSW Innowacje S.A. Podczas spotkania, na ręce Prezesa WUG przekazano opracowaną w tej spółce szczegółową analizę wypadkowości w polskich kopalniach węgla kamiennego w latach 2018–2019. Analiza przeprowadzona została na podstawie danych źródłowych udostępnionych przez WUG. Współpraca WUG z JSW Innowacje S.A., przy współdziałaniu Instytutu Techniki Górniczej KOMAG oraz Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego S.A., wpisuje się w ustawowe zadania WUG w zakresie obowiązku inicjowania nowych, probezpiecznych rozwiązań naukowo-technicznych, pozwalających ograniczać skutki zaistniałych w górnictwie wypadków związanych z występującymi w kopalniach zagrożeniami naturalnymi i technicznymi.

Należy podkreślić, że w 2020 r. w związku z zagrożeniem epidemicznym, wiele konferencji, spotkań czy też różnego rodzaju uzgodnień odbyło się z wykorzystaniem platform elektronicznych w trybie online czy też telekonferencji lub też zostało przeniesionych na inny termin. WUG wraz z Zarządem Głównym Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa oraz Głównym Instytutem Górnictwa, jako organizatorzy, podjęli decyzję o odwołaniu w 2020 r. XXII Konferencji „Problemy bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w polskim górnictwie”.

8. Współpraca z zagranicą

W ramach współpracy pomiędzy polskimi i zagranicznymi organami nadzoru górniczego, instytucjami Unii Europejskiej, jednostkami uniwersyteckimi i badawczymi, w 2020 r. odbyły się 3 podróże służbowe – do Belgii, Niemiec oraz Chorwacji. W czasie tych podróży służbowych pracownicy WUG oraz OUG brali udział w międzynarodowych konferencjach, podczas których uczestniczyli w obradach oraz spotkaniach z reprezentantami administracji rządowej, świata nauki, międzynarodowych organizacji czy branży przemysłowej. Pracownicy nadzoru górniczego współdziałali również w pracach grup roboczych działających przy Komisji Europejskiej.

Podczas spotkań zostały poruszane takie zagadnienia jak:

- problematyka dotycząca implementacji dyrektyw unijnych w zagadnieniach związanych z gospodarowaniem odpadami z przemysłu wydobywczego;
- polityka surowcowa oraz jej wpływ na branżę wydobywczą;
- bezpieczeństwo i higiena pracy w sektorze wydobywczym;
- wykorzystanie dawnych podziemnych zakładów górniczych na terenie Dolnego Śląska.

Pracownicy WUG uczestniczyli w:

- pracach Komitetu do spraw dostosowania do postępu naukowego i technicznego dyrektywy 2006/21/WE w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego, działającego przy Komisji Europejskiej. W ramach członkostwa w Komitecie analizowano przekazywane z Komisji Europejskiej dokumenty oraz projekty: decyzji w sprawie kontroli obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych i wytycznych KE dotyczące najlepszych praktyk dla programów gospodarowania odpadami wydobywczymi. Uczestniczono także w posiedzeniu grupy eksperckiej w Brukseli oraz w 2 webinarium zorganizowanych przez Dyрекcję Generalną do spraw Środowiska (DG ENV) w celu zaprezentowania i przedyskutowania wyników projektu mającego na celu opracowanie ogólnych wytycznych na temat implementacji dyrektywy w sprawie odpadów wydobywczych;
- warsztatach on-line, które zorganizowała Dyrekcja Generalna do spraw Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości i MŚP (DG GROW). Celem warsztatów była prezentacja projektu raportu technicznego, przygotowanego przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej (JRC), dotyczącego zasad sporządzania ocen oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć polegających na wydobywaniu kopalń nieenergetycznych, w aspekcie wymogów unijnych. Prace są w toku;
- warsztatach on-line, mających na celu przedstawienie i omówienie głównych ustaleń projektu dokumentu „Zbiór dostępnych technik zapobiegających lub ograniczających wpływ na środowisko w przemyśle wy-

dobywczym surowców nieenergetycznych (NEEI)", zorganizowanych przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej (JRC) oraz Dyрекcję Generalną do spraw Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości i MŚP (DG GROW). Prace są w toku.

Prezes WUG oraz Zastępca Dyrektora Departamentu Górnictwa w WUG udali się w ramach zagranicznej podróży służbowej do miejscowości Labin w Chorwacji. Celem spotkania był udział w obchodach 99. rocznicy Republiki Labin. W trakcie tych uroczystości przedstawiono perspektywy udostępnienia w tym mieście podziemnej części wyrobisk nieczynnej już kopalni dla celów turystycznych. Prezes WUG w czasie spotkania przybliżył proces przekształcania nieczynnych kopalń dla celów turystycznych w Polsce.

W marcu 2020 r. zakończono projekt „Życie z górnictwem” (MineLife), którego partnerami byli: Saksoński Wyższy Urząd Górniczy, WUG wraz z OUG we Wrocławiu i Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego. Głównym celem transgranicznego projektu była intensyfikacja instytucjonalnej i partnerskiej współpracy pomiędzy instytucjami górnictwami, jak również współpracy pomiędzy tymi instytucjami i obywatelami na terenie pogranicza dolnośląsko-saksońskiego, realizowanego m.in. przez: wizyty studyjne, warsztaty branżowe oraz spotkania ewaluacyjne, które odbywały się zarówno po polskiej, jak i po niemieckiej stronie granicy. W związku z zadaniami projektowymi odbył się w lutym 2020 r. gościnny wykład branżowy we Freibergu (Niemcy). Reprezentantem polskiej strony był Zastępca Dyrektora OUG we Wrocławiu, który wygłosił referat pt. „Wykorzystanie dawnych podziemnych zakładów Górniczych Dolnego Śląska w celach turystycznych, leczniczych i rekreacyjnych”. Projekt „Życie z górnictwem” (MineLife) współfinansowany był przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014–2020.

Ponadto Wiceprezes WUG oraz Zastępca Dyrektora Departamentu Prawnego brali udział w pracach Dwustronnej Międzyrządowej Komisji do spraw współpracy przy eksploatacji złóż węgla kamiennego w rejonie wspólnej czesko-polskiej granicy państwowej.

9. Działalność informacyjna i wydawnicza

Urzędy górnicze jako jednostki administracji publicznej zobowiązane są do zapewnienia obywatelom dostępu do informacji publicznej. To prawo obywatelskie realizowane jest w pierwszym rzędzie poprzez BIP. To system stron internetowych służący powszechnemu i bezpłatnemu dostępowi do informacji publicznej.

Strony BIP WUG, OUG oraz SUG były na bieżąco prowadzone i uzupełniane. Dokonywane aktualizacje dotyczyły m.in.:

- stanu przyjmowanych spraw;
- stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w górnictwie;
- liczby przeprowadzonych kontroli;
- działalności kontrolnej urzędów górniczych;
- majątku będącego w dyspozycji urzędów górniczych.

W roku 2020, podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej informacji publikowanych było w serwisie internetowym WUG. W dziale „Aktualności” informowano o bieżącej działalności urzędów górniczych w całej Polsce.

W roku 2020 wydano 12 numerów miesięcznika WUG „Bezpieczeństwo Pracy i Ochrona Środowiska w Górnictwie”. Opublikowano w nich 147 artykułów, w tym 37 artykułów naukowo-technicznych oraz 34 artykuły historyczne. Spośród artykułów naukowo-technicznych 25 przygotowali pracownicy urzędów górniczych.

Tak, jak w latach poprzednich, czasopismo składało się z trzech części. Część pierwsza – podstawowa – zawierała artykuły o charakterze naukowym i technicznym. Część drugą zajmowały stałe rubryki, tj.: opisy wypadków (z załączoną tabelą wypadkowości w górnictwie), normalizacja, kronika, przegląd aktów normatywnych, wiadomości ze świata, a także zestawienie dopuszczeń Prezesa WUG do stosowania w zakładach górniczych maszyn i urządzeń oraz materiałów i sprzętu strzałowego. Trzecia część miesięcznika dotyczyła historii i współczesności górnictwa oraz pasji ludzi związanych z górnictwem. Ponadto rozpoczęliśmy w tej części cykl publikacji, w których prezentujemy zasoby i tradycje związane z przemysłem wydobywczym. Nowością był także inny cykl, dotyczący funkcjonowania nadzoru górniczego w świetle regulacji wewnętrznych, w tym komisji i zespołów powołanych przez Prezesa WUG.

W roku 2020 nakład miesięcznika wynosił 420 egzemplarzy miesięcznie. W ramach prenumeraty rozprawdzano w ciągu roku 2724 płatne egzemplarze miesięcznika. Około 600 z nich rozdysponowano w WUG, OUG i SUG. Ponadto pismo wysyłano do 13 zagranicznych urzędów górniczych, około 60 pracowników naukowych (w tym członków Rady Programowej miesięcznika) oraz do bibliotek naukowych, muzeów, central związkowych, administracji państwowej, władz Województwa Śląskiego, Państwowej Inspekcji Pracy, Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego S.A., Górniczej Izby Przemysłowo-Handlowej, spółek wydawniczych współpracujących z miesięcznikiem oraz autorów publikacji. Wysyłka krajowa obejmowała średnio 60 bezpłatnych egzemplarzy miesięcznie.

10. Zatrudnienie w urzędach górniczych

Według stanu na 31 grudnia 2020 r., w WUG było zatrudnionych 157 osób, w tym:

- 19 osób na stanowiskach kierowniczych albo wyższych stanowiskach w służbie cywilnej;
- 48 pracowników inspekcyjno-technicznych;
- 64 pracowników merytorycznych;
- 12 pracowników administracji;
- 4 kierowców;
- 10 pracowników obsługi i dyspozytorów.

W OUG i SUG, według stanu na 31 grudnia 2020 r., zatrudnionych było 338 osób, w tym:

- 31 osób kierownictwa;
- 215 pracowników inspekcyjno-technicznych;
- 55 pracowników merytorycznych;
- 22 pracowników administracji;
- 11 kierowców;
- 4 pracowników obsługi.

Fluktuacja kadr w 2020 r. objęła łącznie 62 osoby, z tego:

- nawiązano stosunek pracy w WUG z 5 osobami, a w OUG i SUG z 19 osobami;
- rozwiązano stosunek pracy w WUG z 9 osobami, a w OUG z 24 osobami;
- przeniesiono 5 osób do innej pracy w ramach urzędów górniczych.

11. Realizacja budżetu Wyższego Urzędu Górniczego

WUG stanowił w 2020 r. część 60 budżetu państwa i był sklasyfikowany w dziale 750 – Administracja publiczna, obejmującym:

- rozdział 75001 Urzędy naczelnych i centralnych organów administracji rządowej, tj. WUG;
- rozdział 75007 Jednostki terenowe podległe naczelnym i centralnym organom administracji rządowej, tj. OUG i SUG.

Wszystkie wydatki sklasyfikowane w wyżej wymienionych rozdziałach finansowane są wyłącznie z budżetu państwa. WUG jest jedynym dysponentem środków budżetowych.

Wykonanie budżetu w 2020 r. w zakresie dochodów i wydatków w wielkościach zbiorczych oraz w poszczególnych rozdziałach i paragrafach przedstawiono w tabeli 14 i 15.

Tabela 14. Dochody budżetowe Wyższego Urzędu Górniczego w 2020 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Ustawa budżetowa	Budżet po zmianach	Wykonanie	4:3 %
1	2	3	4	5
Część 60 – ogółem	650	530	542	102,3
Dział 750 Administracja publiczna	650	530	542	102,3

Dominującą pozycję w dochodach budżetowych (71,5%) stanowiły opłaty egzaminacyjne wnoszone przez osoby ubiegające się o stwierdzenie kwalifikacji określonych w Pgg.

Opłaty egzaminacyjne (wraz z opłatą za wydanie świadectwa stwierdzającego kwalifikacje) zgodnie z art. 66 Pgg w 2020 r. wynosiły 330,35 zł.

Wydatki budżetowe w części 60 budżetu państwa zostały poniesione w dziale 750 – Administracja publiczna.

Tabela 15. Wydatki budżetowe Wyższego Urzędu Górniczego w 2020 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Ustawa budżetowa	Budżet po zmianach	Wykonanie	4:3 %
1	2	3	4	5
Część 60 – ogółem	66 233	66 607	66 332	99,6
z tego:				
• świadczenia na rzecz osób fizycznych	45	262	261	99,6
• wydatki bieżące	64 556	65 010	64 792	99,7
• wydatki majątkowe	1 632	1 335	1 279	95,8

Do planowanych wydatków budżetowych WUG określonych w ustawie budżetowej na 2020 r. w wysokości 66 233 tys. zł wprowadzono zmiany decyzjami centralnymi, co zwiększyło budżet WUG do wysokości 66 607 tys. zł.

WUG w latach 2017–2020 realizował zadania w ramach projektu „Życie z górnictwem” (MineLife). W roku 2020 na realizację projektu WUG wydatkował 29 tys. zł.

11.1. Budżet w układzie zadaniowym

WUG realizował w 2020 r. wydatki według klasyfikacji budżetu zadaniowego:

- w ramach zadania 12.2 „Kształtowanie bioróżnorodności”, realizowano podzadanie 12.2.3 „Ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych”, na które przeznaczono w 2020 r. 339 tys. zł z planowanych 339 tys. zł;
- w ramach zadania 12.4 „Gospodarka zasobami i strukturami geologicznymi”, realizowano podzadanie 12.4.2 „Nadzór i kontrola nad ruchem zakładów górniczych oraz zakładów wykonujących roboty geologiczne”, na które przeznaczono w 2020 r. 65 993 tys. zł z planowanych 66 268 tys. zł.

Wyższy Urząd Górniczy
ul. Poniatowskiego 31
40-055 Katowice
www.wug.gov.pl